

4

**Inwestycje
w ochronę zdrowia**
– nowoczesny sprzęt
dla szpitali

12

Światło w ciemności
– ratowanie Żydów
i pamięć po Zagładzie

22

Unicy Podlascy
– sanktuarium
w Pratulinie

PISMO SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
LUBELSKIEGO

Nr 04 (22) // 2024 ISSN 2080-203X

Lubelskie.pl

**XIII OGÓLNOPOLSKI
KONKURS FOTOGRAFICZNY**

18

Wesołych Świąt

Na świąteczny czas Bożego Narodzenia oraz na zwykłe dni 2025 roku składamy Państwu najserdeczniejsze życzenia wszelkiego dobra, wytchnienia od codziennych trosk oraz radosnych spotkań przy wigilijnym stole.

Niech wyjątkowa noc Narodzenia Pańskiego będzie okazją do odkrywania tajemnicy Boga przynoszącego światu orędzie pokoju i nadziei.

Jarosław Stawiarski

Marszałek
Województwa Lubelskiego

Mieczysław Ryba

Przewodniczący
Sejmiku Województwa Lubelskiego

W TYM NUMERZE:

Z REGIONU

- 02 **Wiedza i doświadczenie w rozwoju społecznym.** XI Lubelskie Forum NGO.
- 04 **Nowoczesny sprzęt w wojewódzkich szpitalach.** Inwestycje w ochronę zdrowia.
- 06 **Polsko-włoskie partnerstwo.** Współpraca Województwa Lubelskiego z Regionem Lacjum.
- 07 **Terminal cargo w Świdniku.** Rozwój Portu Lotniczego Lublin.
- 08 **Wsparcie kształcenia zawodowego.** Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.
- 10 **Misje dla przedsiębiorców.** Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego III.

WARTO BYĆ POLAKIEM

- 11 **Pamięć, sport, edukacja.** Lubelskie Biegi Pamięci.
- 12 **Światło w ciemności.** Ratowanie Żydów i pamięć po Zagładzie.

LUBELSKIE Z KULTURĄ

- 14 **Obiecująca współpraca i nowa wystawa.** Zmiany na Zamku w Janowcu.
- 15 **Wszystko zaczęło się w Lublinie...** Krzysztof Cugowski – 55 lat na scenie.

KIERUNEK LUBELSKIE

- 16 **Potencjał regionu i szanse na rozwój.** IV Lubelskie Forum Turystyki.
- 18 **Lubelskie inspiruje i zachwyca.** Ogólnopolskie konkursy – fotograficzny i filmowy.
- 21 **W Paryżu, Rimini i Londynie.** Zagraniczna promocja województwa lubelskiego.
- 22 **Męczennicy Podlasy z Pratulina.** Sanktuarium dla pielgrzymów i turystów.
- 24 **Inspirujące podróże blogerów.** Lubelskie okiem i w obiektywie podróżników.
- 27 **Perła wśród roztoczańskich krajobrazów.** Południoworotoczański Park Krajobrazowy.

NATURALNE LUBELSKIE

- 30 **Zachowajmy wąwozy lessowe.** Projekt edukacyjny i ochronny parków krajobrazowych.
- 32 **Szlakiem głuszca i konia biłgorajskiego.** Święto parków krajobrazowych.

LUBELSKIE SMAKUJE

- 34 **Siedem kulinarnych „Perel” i dwa „Klucze do polskiej spiżarni”.** XXIII Konkurs „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”.
- 36 **Regionalne smaki na świątecznym stole.** Spotkania z kuchnią tradycyjną.

Z DUMĄ WSPIERAMY SPORT

- 38 **Pasja, wysiłek, triumf.** Lubelscy olimpijczycy i paraolimpijczycy.
- 39 **Tytuł numer trzy.** Orlen Oil Motor Lublin Drużynowym Mistrzem Polski.

LUBELSKIE WYDARZENIA

- 40 **Było, będzie...** Relacje i zapowiedzi wydarzeń w regionie.

Investujemy w ochronę zdrowia, a nasze wojewódzkie szpitale mogą korzystać z bardzo nowoczesnego sprzętu ratującego zdrowie i życie. Najlepszym przykładem jest kolejny w regionie chirurgiczny robot da Vinci. W inwestycje te angażujemy środki własne oraz fundusze europejskie, które pozwolą na przykład w najbliższym czasie na wsparcie i rozwój specjalistycznej opieki ambulatoryjnej w 10 ośrodkach regionu.

Jeszcze szerszy zakres ma program wsparcia kształcenia zawodowego o wartości ponad 118 mln zł, współfinansowany z środków EFS i budżetu państwa. Skorzysta z niego blisko 10,5 tys. uczniów ze 108 szkół.

W listopadzie więcej uwagi poświęcamy naszej historii. Województwo Lubelskie było partnerem cyklu biegów „Lubelska Triada Pamięci”, krzewiących zdrowy styl życia, ale też wartości patriotyczne, w tym pamięć o ofiarach totalitaryzmów czy o odzyskaniu Niepodległości w 1918 roku. Pamięci Żydów – ofiar Zagłady z lat II wojny światowej – poświęcona była natomiast konferencja i koncert w Filharmonii Lubelskiej, z udziałem wielu gości z zagranicy.

Zapraszając pielgrzymów i turystów do kolejnego sanktuarium regionu, odwiedzamy Pratulina, nadbużańską miejscowość związaną z męczeństwem Unitów Podlaskich w 1874 roku. A miłośników historii i przyrody regionu zachęcamy do odwiedzenia Południoworotoczańskiego Parku Krajobrazowego, zachwycającego krajobrazami i zaskakującego bogactwem zabytkowych miejsc i obiektów oraz geologicznych osobliwości. Jak piękne i różnicowane jest nasze Lubelskie, pokazują najlepiej prace zgłoszone na XIII Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny oraz IV Ogólnopolski Konkurs Filmowy. Plon konkursów jest imponujący – ponad 750 zdjęć i 35 filmów, które już niebawem będzie można zobaczyć na wystawie w głównej siedzibie UMWL przy ul. Grottera 4 w Lublinie oraz na podstronie: promocja.lubelskie.pl.

Przeglądając bogatą listę tradycyjnych produktów regionu, zachęcamy do spróbowania świątecznych smaków, które proponują gospodynie z Łobaczewa w pow. bielskim i z Korytkowa w pow. biłgorajskim. Piszemy też o sukcesie reprezentantów naszego województwa w ogólnopolskim finale Konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”. Lubelskie smaki zdobyły aż siedem prestiżowych kulinarnych „Perel”, a dwoje przedstawicieli województwa nagrodzono „Kluczem do Polskiej Spiżarni”. Gratulujemy!

Redakcja Lubelskie.pl

WIEDZA I DOŚWIADCZENIE W ROZWOJU SPOŁECZNYM

Najważniejsze doroczne spotkanie i święto III Sektora – Lubelskie Forum NGO odbyło się w dniach 14-15 października 2024 r. w Lubelskim Centrum Konferencyjnym w Lublinie. Organizatorami przedsięwzięcia byli: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego oraz Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych. Podczas Gali III Sektora wręczone zostały nagrody dla aktywnie działających osób, firm i instytucji z naszego regionu, które wyróżniają się wrażliwością społeczną i potrafią zainspirować innych do zmiany postawy i aktywnych działań na rzecz innych.

Lubelskie Forum NGO realizowane jest w ramach projektu „Efektywna polityka społeczna w województwie lubelskim” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, którego realizatorem jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie. Jego celem jest stworzenie przestrzeni do wzajemnej inspiracji i integracji organizacji obywatelskich z jednostkami samorządu terytorialnego, podmiotami ekonomii społecznej oraz innymi podmiotami, np. lokalnym biznesem. Dodatkową wartością jest wymiana doświadczeń i tworzenie koalicji społecznych, które promują ciekawe inicjatywy obywatelskie w regionie.

Wspólna fotografia uczestników i organizatorów XI Lubelskiego Forum NGO, fot. Michał Lenart

WAŻNE TEMATY

Podczas pierwszego dnia Forum zaplanowano wystąpienia osób od wielu lat związanych z trzecim sektorem, m.in.: Wojciecha Deca – prezesa Związku Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, Agnieszki Otapowicz z Ośrodka Wspierania Organizacji Pozarządowych, Andrzeja Rybusa-Tołłoczko – zastępcy dyrektora Narodowego Instytutu Wolności, Natalii Gmurkowskiej z Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, Waldemara Weissa z Fundacji Merkury i Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego.

Tematyka prelekcji, panelu dyskusyjnego i debat ściśle odpowiadała aktualnej sytuacji organizacji pozarządowych. Poruszone zostały m.in. kwestie związane z rządowymi programami finansowania oraz wsparcia działalności organizacji pozarządowych. Uczestnicy panelu dyskusyjnego rozważali wyzwania i potrzeby stworzenia „Konstytucji dla pożytku publicznego”, a debata ekspercka odbyła się

z tezą „Każda organizacja pozarządowa powinna zarabiać”.

GALA III SEKTORA

Dzień pierwszy zakończyła uroczysta Gala III Sektora, podczas której wręczono nagrody osobom, organizacjom i instytucjom dającym przykład wrażliwej na potrzeby ludzi postawy i efektywnej współpracy. Laureaci z ogromnym zaangażowaniem realizują działania integracyjne, wpływając w ten sposób na zmiany społeczne w naszym województwie.

– Organizacje pozarządowe skupiają najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne mieszkańców naszego regionu. Społeczeństwo zawsze potrzebuje impulsu i inspiracji, a przede wszystkim liderów, którzy są w stanie zainspirować więcej osób, a nawet całe społeczności. Dlatego dziś wręczamy nagrody tym, którzy z ogromnym zaangażowaniem realizują działania integracyjne i aktywizacyjne w województwie lubelskim – podkreślił wicemarszałek Piotr Bręś.

Nagrody Trzeciego Sektora, przyznane przez Radę Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego w pięciu kategoriach, otrzymali:

Kategoria I: Nagroda dla Samorządu wspierającego działania trzeciego sektora Województwa Lubelskiego 2023 – Gmina Wojcieszków;
Kategoria II: Nagroda dla Przedstawiciela biznesu wspierającego działalność trzeciego sektora w Województwie Lubelskim 2023 – GS Niedrzewica Duża;
Kategoria III: Osobowość Trzeciego Sektora Województwa Lubelskiego 2023 – Marcin Snuzik z Lublina;
Kategoria IV: Organizacja pozarządowa promująca trzeci sektor i województwo lubelskie 2023 (Mały Ambasador) – Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną w Poniatowej oraz Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Lubelska;
Kategoria V: Wolontariusz roku 2023 – Ewa Rębecka z Bychawy.

Złotym Parasolem NGO, przyznawanym przez Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, nagrodzono:

Medale 550-lecia Województwa Lubelskiego wręczyli wicemarszałek Piotr Breś oraz dyrektor Departamentu Promocji, Sportu i Turystyki UMWL Jacek Żak, fot. Michał Lenart

- Fundację „W Drodze” – za całokształt zaangażowania w rozwój Związku Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych;
- Bożeną Węgrzyn – nagroda Przyjaciół Związku Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych;
- Lubelskie Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych – Sejmik Wojewódzki – za szczególny wkład w rozwój Związku Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych;
- Fundację Wspierania Rozwoju Osobistego STUDEO – za najlepszą inicjatywę organizacji członkowskiej ZS FLOP w 2023 roku.

Podczas Gali III Sektora wręczone zostały również pamiątkowe **Medale 550-lecia Województwa Lubelskiego**, które otrzymali: Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych; Europejski Dom Spotkań – Fundacja Nowy Staw; Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie; Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia”; Stowarzyszenie na rzecz Integracji Społecznej MODRZEW w Świdniku; Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok Za Krokiem” w Zamościu; Stowarzyszenie Emaus w Lublinie; Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelaktualną Koło w Tomaszowie Lubelskim; Stowarzyszenie Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o pokrewnych zaburzeniach „Wspólny Świat” w Białej Podlaskiej; Polski Związek Niewidomych Okręg Lubelski; Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Lublinie; Polski Czerwony

Krzyż Lubelski Oddział Okręgowy; Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Okręgowy w Lublinie; Regionalne Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju „Wokół Bystrej” w Celejowie; Stowarzyszenie Odra-Niemen Oddział Lubelski; Fundacja „Niepodległości”; Stowarzyszenie Aktywizacji Polesia Lubelskiego w Hołownie; Towarzystwo Gimnastyczne SOKÓŁ w Lublinie.

Uroczystość uświetnił koncert w wykonaniu Damiana Syjonfam z zespołem. Pochodzący z naszego regionu wokalista i autor tekstów, wierny muzyce reagge, ma na swoim koncie albumy: „Wracam do domu”, „Czuję, więc jestem”, „To co było, to będzie”, „77”. Z tym ostatnim odbył w tym roku trasę koncertową w wielu miastach Polski, świętując również artystyczny jubileusz 10 lat na muzycznej scenie.

WARSZTATY

Drugiego dnia Forum odbyły się praktyczne warsztaty ściśle związane z działalnością pozarządową, które poprowadzili doświadczeni trenerzy i praktycy, m.in. radcowie prawni, liderzy projektów społecznych, eksperci public relations. Uczestnicy mieli okazję uzyskać wiedzę z ośmiu różnorodnych tematów:

- Jak odpowiedzialnie planować finansje organizacji i jej rozwój?
- Sztuczna inteligencja – szanse i zagrożenia dla NGO.
- Zarządzanie organizacją społeczną.
- Jak zbudować skuteczny zespół.
- Różne ścieżki do ekonomizacji NGO.
- Tworzenie profesjonalnych informacji prasowych w NGO.
- Innowacje społeczne.
- Od problemu do rozwiązywania.

Laureaci Nagród Trzeciego Sektora z wicemarszałkiem Piotrem Bresiem, przewodniczącym Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego Ryszardem Szczygłem i dyrektorem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Małgorzatą Romanko, fot. Michał Lenart

NOWOCZESNY SPRZĘT W WOJEWÓDZKICH SZPITALACH

Możliwość wykonywania mało inwazyjnych zabiegów dzięki zakupowi robota da Vinci zyskał Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej. Jubileusz 30-lecia Szpitala Papieskiego w Zamościu natomiast był okazją do podsumowania zakończonych i trwających inwestycji, podnoszących standardy leczenia w placówce. Za nami także podpisanie pierwszych umów wspierających opiekę ambulatoryjną.

Robot da Vinci w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Białej Podlaskiej, fot. Agata Pawłowska

DA VINCI W BIAŁEJ PODLASKIEJ

W uroczystym przekazaniu sprzętu wzięły udział Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski oraz Członek Zarządu Jarosław Kwasek.

Zakupiony robot pozwoli na wykonywanie nowoczesną metodą operacji z zakresu ginekologii, urologii i chirurgii. Zarząd Województwa Lubelskiego przeznaczył na ten cel 5 mln zł, a blisko 3 mln zł wyłożył szpital w ramach wkładu własnego. To drugi szpital podlegający pod Samorząd Województwa Lubelskiego, zaraz po Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lublinie, który zakupił robota chirurgicznego.

– Robot da Vinci będzie nieocenionym wsparciem dla szpitala w Białej Podlaskiej. Wykwalifikowana kadra oraz determinacja dyrekcji i zapewnienie o maksymalnej liczbie zabiegów, również dla pacjentów spoza terenu województwa lubelskiego, to najważniejsze idee tego przedsięwzięcia i gwarancja poprawy

w zakresie świadczenia usług medycznych w tym regionie. Przykład robota da Vinci na Kraśnickiej w Lublinie, gdzie w ciągu dwóch lat zostało wykonanych 700 zabiegów, pokazuje, że ten sprzęt jest wykorzystywany z korzyścią dla pacjentów – powiedział marszałek Jarosław Stawiarski.

Inwestycja obejmuje również pakiet szkoleń dla lekarzy operatorów i pielęgniarek ze strony wykwalifikowanych inżynierów.

W porównaniu z metodą otwartą i laparoskopową operacja z użyciem robota da Vinci pozwala na poprawienie wskaźników całkowitego usunięcia nowotworu oraz uniknięcia wielu komplikacji po zabiegu. Zdecydowanie większa precyzja tych operacji skutkuje zmniejszeniem utraty krwi oraz skróceniem czasu rekonwalescencji.

JUBILEUSZ W SZPITALU PAPIESKIM

W październiku br. papieski szpital w Zamościu obchodził 30-lecie istnienia. Z tej

okazji w Zamojskim Domu Kultury na ręce Adama Fimiara, dyrektora Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu, wręczono Medal 550-lecia Województwa Lubelskiego. Medale pamiątkowe Województwa Lubelskiego otrzymało również sześciu najbardziej zasłużonych pracowników szpitala. W jubileuszu uczestniczył marszałek Jarosław Stawiarski.

W szpitalu papieskim w Zamościu istnieje 20 oddziałów, w których jest 555 łóżek, 35 wyspospecjalistycznych poradni działających w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz 17 zakładów o różnego rodzaju pracowni.

– Planujemy powiększenie oddziału onkologii klinicznej z 33 do 60 łóżek, stworzenie oddziału geriatrycznego w liczbie 46 łóżek, wybudowanie budynku po starej pralni dla oddziału rehabilitacji łóżkowej w liczbie 30 łóżek. Rozwój szpitala to też wprowadzenie do procedur zabiegowych robotyki, w tym zakup nowoczesnego aparatu operacyjnego typu da Vinci, oraz inwestowanie w personel szpitalny – podkreślał dyrektor Adam Fimiara.

W ramach zrealizowanych projektów udało się dostosować wejście do szpitala do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (zbudowano np. pochylnię o łagodniejszym nachyleniu dla osób z niepełnosprawnościami). W ramach tej inwestycji wykonano m.in. nowy taras z zadaszeniem oraz miejsca siedzące dla pacjentów i miejsca postojowe dla rowerów ze stacją serwisową. Wartość zadania wyniosła prawie 2,7 mln zł.

Kluczowym projektem było utworzenie Oddziału Pediatrycznego na bazie pomieszczeń Stacji Dializ. Projekt zakładał wykonanie robót budowlanych, przebudowę pomieszczeń oraz zakup wyposażenia i sprzętu medycznego. Wartość całkowita tego projektu przekroczyła 8,1 mln zł, w tym dofinansowanie z Budżetu Województwa wyniosło 8 mln zł.

Z budżetu Województwa Lubelskiego sfinansowany został także zakup tomografu komputerowego Revolution Apex Plus, którego całkowity koszt wyniósł 6 mln zł. Sprzęt zapewnia doskonałą jakość obrazu przy niespotykanej dotąd szybkości obrazowania, co przyspiesza nie tylko sam proces badania, ale przede wszystkim postawienie diagnozy. Tomograf jest stosowany w diagnostyce w badaniach onkologicznych, neurologicznych z badaniami pacjentów udarowych czy kardiologicznych w pełnym zakresie.

W trakcie realizacji jest jeszcze pięć projektów o łącznej wartości niemal 9,7 mln zł.:

- Adaptacja sali hemodynamicznej pod potrzeby stacjonarnego nowoczesnego angiografu;
- Dostosowanie ładowiska do obowiązujących przepisów;
- Modernizacja instalacji Systemu Sygnalizacji Pożarowej w celu poprawy bezpieczeństwa pożarowego pacjentów i pracowników;
- Modernizacja instalacji klimatyzacji dla Bloku Operacyjnego;
- Modernizacja Apteki Szpitalnej poprzez wykonanie pracowni żywienia pozajelitowego oraz izby recepturowej.

WSPARCIE OPIEKI AMBULATORYJNEJ

Marszałek Jarosław Stawiarski wraz z wicemarszałkiem Piotrem Bresiem oraz przedstawicielami 10 podmiotów leczniczych podpisali 11 umów o dofinansowanie projektów dotyczących wsparcia podmiotów leczniczych udzielających świadczenia w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Podpisane umowy opiewają na kwotę niemal 106 mln zł, z czego blisko 80 mln zł to dofinansowanie z Funduszy Europejskich w ramach Działania 7.8 Infrastruktura ochrony zdrowia programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.

– Systematyczne wsparcie dla projektów dotyczących ambulatoryjnej opieki specjalistycznej jest gwarantem lepszej dostępności i jakości ochrony zdrowia mieszkańców województwa lubelskiego. Dzięki Funduszom Europejskim podmioty lecznicze mają szansę rozwijać nowoczesne technologie, podnosząc standardy leczenia. To ma długofalowe znaczenie dla rozwoju służby zdrowia w naszym województwie – podkreślił wicemarszałek Piotr Breś.

W ramach podpisanych 11 umów podmioty lecznicze z naszego regionu

Medal 550-lecia Województwa Lubelskiego dla Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu, fot. Łukasz Frączek

będą realizowały m.in.: przebudowę oraz modernizację istniejących już placówek medycznych pod kątem rozwoju ambulatoryjnej opieki specjalistycznej; dostosowanie pomieszczeń do potrzeb AOS; doposażenie poradni specjalistycznych funkcjonujących w ramach AOS w niezbędny sprzęt medyczny (m.in. aparaty USG, aparat EKG, cystoskopy, lampy czołowe, kolumny: anestezyjologiczną i chirurgiczną, lampę zabiegową, mobilny mikroskop okulistyczny, specjalistyczne do badań noworodków, urządzenia do rektoskopii i anoskopii, aparaty EMG czy tomograf OCT). Ponadto przewidziane są szkolenia kadr opieki medycznej np. w zakresie pomocy osobom ze szczególnymi potrzebami, a także szkolnie personelu udzielającego świadczeń zdrowotnych z zakresu AOS. W ramach realizacji projektów Beneficjenci planują także zakup najnowszej technologii oprogramowania komputerowego niezbędnego do przeprowadzania badań na jak najwyższym poziomie.

Umowy podpisano z: Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Łęcznej (dwie umowy), Samodzielnym Publicznym Zespołem Opieki Zdrowotnej w Szczepieszynie, Samodzielnym Publicznym Zespołem Opieki Zdrowotnej w Tomaszowie Lubelskim, Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecnicze w Lublinie, Samodzielnym Publicznym Szpitalem Wojewódzkim im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu, Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Kraśniku, Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Łukowie, Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie, Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym w Białej Podlaskiej, Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym w Chełmie.

Kwoty dofinansowania poszczególnych projektów wynoszą od 831 tys. zł do blisko 42 mln zł.

Marszałek Jarosław Stawiarski, wicemarszałek Piotr Breś i dyrektor Departamentu Zarządzania Programami Regionalnymi UMWL Anna Brzyska z przedstawicielami 10 jednostek ochrony zdrowia – beneficjentów projektów w zakresie rozwoju ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, fot. Michał Lenart

POLSKO-WŁOSKIE PARTNERSTWO

Województwo Lubelskie zacieśnia partnerskie kontakty z centralnym włoskim Regionem Lacjum. Efekty dwuletniej współpracy i bardzo obiecujące prognozy na przyszły rok zaprezentowano na konferencji prasowej, zorganizowanej na początku listopada w Lubelskim Centrum Konferencyjnym.

Konferencja prasowa poświęcona współpracy regionów Lubelskiego i Lacjum, fot. Łukasz Frączek

W konferencji wzięli udział: Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski, wiceprezes Zarządu Portu Lotniczego Lublin Marcin Kowalewski, radny Województwa Lubelskiego i Przewodniczący Komisji ds. Rozwoju i Współpracy Zagranicznej Województwa Zbigniew Wojciechowski oraz Elwira Lorenz – dyrektor Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

– To jest dopiero początek wieloletniej współpracy. Podpisane w kwietniu tego roku memorandum określa ramy, w których chcemy się poruszać. Pierwszy krok został już zrobiony – od marca przyszłego roku będziemy mieli regularne połączenie z największym lotniskiem we Włoszech. Wierzę, że znajdziemy jeszcze wiele innych płaszczyzn, na których będziemy współpracować dla obopólnej korzyści – podkreślił marszałek Jarosław Stawiarski.

LUBLIN – RZYM

Zapowiadane nowe połączenie Lublin–Rzym daje możliwość przesiadki na jednym bilecie także do Sycylii i Sardynii (do miast Palermo, Katania, Cagliari czy Olbia). Taki krok nie tylko ułatwi podróże, ale również otworzy nowe możliwości dla gospodarki regionalnej i turystyki. Start połączenia w marcu 2025 r. Operatorem jest włoska linia lotnicza Aeroitalia.

– Dzięki staraniom Zarządu Województwa Lubelskiego udało się otworzyć lot do jednego z największych lotnisk w Europie. Zainteresowanie ze strony mieszkańców województwa lubelskiego jest ogromne. Trzeba podkreślić, że to nie jest lot jedynie do Rzymu – to szansa na podróżowanie po całej Europie, bo w tak dużym porcie jak Fiumicino istnieje możliwość przesiadki na loty w bardzo wielu kierunkach – mówi wiceprezes Zarządu Portu Lotniczego Lublin Marcin Kowalewski, dodając, że od marca lot do Rzymu będzie dwa razy w tygodniu, a od czerwca będą trzy połączenia tygodniowo.

KONTAKTY PRZEDSIĘBIORCÓW

Dotychczas odbyły się trzy wizyty studyjne z regionów Lacjum, Sycylia i Apulia w ramach programu „Doing business together – Cooperation of Polish and Italian entrepreneurs”.

– Nasi przedsiębiorcy są już obecni na rynku włoskim. Eksport produktów na tamten rynek przekroczył wartość 500 mln euro, a głównymi produktami po stronie eksportu i importu są statki powietrzne, maszyny i produkty spożywcze. Dla przedsiębiorców liczy się czas, a bezpośrednie loty do Rzymu ułatwią kontakty

z partnerami biznesowymi – uważa dyrektor Departamentu Gospodarki UMWL Elwira Lorenz, podkreślając też rolę nowego terminala cargo w Porcie Lotniczym Lublin, który znacznie skróci czas dostawy produktów. A oszczędność czasu i zmniejszenie kosztów to cenne punkty w biznesie.

PLANOWANA WSPÓŁPRACA W LATACH 2025–2026

Po dwuletnich negocjacjach w kwietniu 2024 r. sfinalizowano „Memorandum o Współpracy między Województwem Lubelskim a Regionem Lacjum” – za zgodą Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Współpraca obejmuje promocję przedsiębiorczości, działania w sferze edukacyjnej, naukowej i zdrowotnej, wzmacnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój sektora rolno-spożywczego, turystyki i odnawialnych źródeł energii.

Podczas niedawnej wizyty marszałka Jarosława Stawiarskiego w Rzymie nasze województwo zaproponowało kolejnych osiem zagadnień do rozwijania współpracy w latach 2025–2026. Planowane są m.in. następujące działania: udział partnerów włoskich w Kongresie Trójmorza w Lublinie 12-13 marca 2025 r.; organizacja wizyty studyjnej w Województwie Lubelskim dla touroperatorów z Regionu Lacjum; udział Regionu Lacjum jako partnera w Lubelskim Forum Turystyki; udział przedsiębiorców z Lubelszczyzny w targach zaaprobowanych przez stronę włoską (w formie zorganizowanej misji gospodarczej); organizacja wspólnej konferencji biznesowej „Business 3L: Lubelskie – Lacjum – Lwowski” w Lublinie, dedykowanej przedsiębiorcom z branży budowlanej i spożywczej; nawiązanie współpracy pomiędzy Filharmonią Lubelską i orkiestrami Rieti Jazz Orchestra i Orchestrą Filharmonica Campana; nawiązanie współpracy pomiędzy Biblioteką Pedagogiczną w Zamościu a Biblioteką Publiczną w Bracciano oraz Muzeum del Duomo „Bruno Panuzi” w Bracciano.

ROZWÓJ PORTU LOTNICZEGO LUBLIN

TERMINAL CARGO W ŚWIDNIKU

W Porcie Lotniczym Lublin oficjalnie otwarto terminal cargo. Nowoczesny obiekt pozwoli na obsłużenie każdego rodzaju ładunku transportowanego drogą powietrzną. W wydarzeniu wzięli udział marszałek Jarosław Stawiarski i wicemarszałek Piotr Breś. Inwestycja kosztowała blisko 18 mln zł.

W uroczystym otwarciu terminala cargo Portu Lotniczego Lublin uczestniczyli marszałek Jarosław Stawiarski i wicemarszałek Piotr Breś, fot. Łukasz Frączek

Terminal powstał w odpowiedzi na zapotrzebowanie lokalnego rynku. Dogodne położenie, dobrze połączone z siecią dróg (A2, S12, S17, S19), z kolejną oraz w bezpośrednim sąsiedztwie najważniejszych przejść granicznych i terminali przeładunkowych to główne atuty nowej inwestycji.

– Cieszę się, że budowa hali magazynowo-przeładunkowej na terenie Portu Lotniczego Lublin dobiegła końca. Inwestycja ta otwiera przed lotniskiem i naszym regionem zupełnie nowe perspektywy rozwojowe – stanowi szansę, by zawalczyć o mocną pozycję na międzynarodowym rynku usług spedycyjnych. Lubelski port lotniczy dzięki dogodnemu położeniu i dobremu skomunikowaniu ma potencjał, by stać się ważnym punktem obsługi i przeładunku towarów transportowanych do wielu krajów Wspólnoty Europejskiej. Jestem przekonany, że funkcjonowanie nowego terminala cargo poprawi jakość i zakres oferty logistycznej naszego województwa, zdyktuje rozwój gospodarczy regionu, przyczyni się do wzrostu liczby miejsc pracy oraz znacząco poszerzy możliwości eksportowe lubelskich producentów – mówi Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski.

Terminal jest nowoczesną halą magazynowo-przeładunkową o powierzchni blisko 2 tys. mkw., w tym z pomieszczeniami

przeznaczonymi do obsługi towarów specjalnych: materiałów niebezpiecznych, przesyłek wartościowych i przesyłek łatwo psujących się. Magazyn terminala wyposażony jest w 5 ramp załadunkowo-rozładunkowych – 3 samochodów ciężarowych (do 24 ton każdy) po stronie przyjęcia towaru, oraz 2 aut ciężarowych po stronie wydania towaru. Obok magazynu cargo powstał także budynek biurowy oraz plac manewrowy wraz z drogą dojazdową i chodnikami.

Terminal cargo PLL wyposażony jest w wysokiej jakości skaner, umożliwiający prześwietlenia wielkogabarytowego ładunku o prześwicie 180×180 cm. Jest on

w stanie obsłużyć szeroką gamę ładunków, m.in.: części do samolotów, gdzie wymiary przesyłki przekraczają 6 metrów, a ładunek ma nierównomierny kształt i waży ponad 500 kg.

Port Lotniczy Lublin świadczy usługi cargo od marca 2021 roku. Przez ten czas z oferty skorzystało 40 firm, które nadały ok. 450 ładunków o łącznej wadze ponad 1200 ton m.in. do kontrahentów z USA i Japonii, Islandii, Belgii, Włoch, Niemiec, Hiszpanii, Ukrainy oraz Izraela. Były to m.in. części samolotów, części motoryzacyjne, przesyłki ogólne, tzw. general cargo, pomoc humanitarna dla Ukrainy oraz przesyłki pocztowe.

Otwarcie nowoczesnego magazynu to szansa na rozwój usługi cargo. Możliwość wysłania towarów bezpośrednio z Portu Lotniczego Lublin jest niewątpliwie atutem dla lokalnych przedsiębiorców, eksportujących swoje produkty do wielu krajów świata. Lotnisko ułatwia również import przesyłek, które mogą być odprawione celnie.

Wszelkie czynności realizowane w magazynie cargo odbywają się we współpracy z Urzędem Celno-Skarbowym, obsługą naziemną portu oraz pod nadzorem Straży Granicznej, Służby Ochrony Lotniska oraz Lotniskowej Służby Ratowniczo-Gaśniczej.

Lubelskie lotnisko posiada szereg atutów, które sprzyjają prowadzeniu usługi cargo. Port ma status lotniska międzynarodowego, dostępnego przez 24 godziny na dobę. Wyposażony jest w urządzenia nawigacyjne (ILS kat. 2) umożliwiające wykonywanie operacji lotniczych w ograniczonych warunkach pogodowych.

REKORDOWE WAKACJE

Lubelskie lotnisko zanotowało w tym roku rekordy w wakacyjnych miesiącach. W lipcu odprawiono 56 353, a w sierpniu 56 892 podróżnych. W sumie w okresie wzmoczonych wylotów urlopowych – od wiosny do jesieni – z naszego lotniska skorzystało blisko 280 tys. osób.

Obok regularnych połączeń, obsługiwanych przez LOT, Ryanair i Wizzair, czyli takich kierunków jak: Londyn, Dublin, Mediolan/Bergamo, Warszawa i Gdańsk, w rozkładzie pojawiło się dużo lotów czarterowych do: Burgas w Bułgarii, Antalya w Turcji, Heraklionu i Rodos w Grecji, Monastyr w Tunezji, Hurghady w Egipcie. Kierunki te powrócą do rozkładu wiosną i latem 2025 roku. Będą też nowe, bardzo oczekiwane połączenia do Barcelony (Girona) i do Rzymu (Fiumicino). To ostatnie, obsługiwane przez linię Aeroitalia, ma ruszyć już w marcu 2025 r. i wejść na stałe do siatki regularnych połączeń naszego województwa z Włochami.

WSPARCIE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Przeprowadzony w okresie 8 lutego – 29 marca br. nabór wniosków o dofinansowanie w zakresie programów rozwojowych szkół prowadzących kształcenie zawodowe (Działanie 10.4) wyłonił do realizacji 44 projekty o łącznej wartości ponad 132 mln zł. Wnioskowane dofinansowanie wyniosło 118,3 mln zł, z czego środki EFS+ to 112,3 mln zł, natomiast ponad 6 mln zł stanowi wsparcie z budżetu państwa.

Beneficjenci projektów po podpisaniu umów w Kraśniku, fot. Łukasz Frączek

W ramach wszystkich projektów wyłonionych do dofinansowania wsparciem zostanie objętych 10,4 tys. uczniów ze 108 szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w regionie. Ponad 7,6 tys. uczniów weźmie udział w doradztwie zawodowym, 9 tys. uczniów uzyska kwalifikacje, a ponad 5,7 tys. skorzysta ze staży uczniowskich. Wsparciem objętych zostanie ponad 1,4 tys. osób spośród kadr szkół objętych wsparciem, z czego blisko 1,3 tys. osób podniesie swoje kwalifikacje.

ZAKRES DZIAŁAŃ

Dzięki wsparciu z Funduszy Europejskich szkoły prowadzące kształcenie zawodowe

zrealizują programy rozwojowe, uwzględniające m.in. współpracę szkół i centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego z pracodawcami i uczelniami. Realizowane będą dodatkowe zajęcia specjalistyczne umożliwiające uczniom uzyskiwanie oraz uzupełnianie wiedzy i umiejętności zawodowych. Uczniowie będą mieli również możliwość wzięcia udziału w płatnych stazach u pracodawców. Ważnym elementem jest także modernizacja pracowni zawodowych poprzez zakup nowoczesnych narzędzi i pomocy dydaktycznych. Programy przewidują też wsparcie nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu w zakresie uzyskiwania uprawnień czy kwalifikacji do nauczania zawodu oraz udziału

w szkoleniach branżowych. W ramach tego typu projektów będzie możliwe dostosowanie szkół i realizowanego nauczania do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów oraz do potrzeb nauczycieli z niepełnosprawnościami, jak również wsparcie potencjału dydaktycznego szkół. Dzięki kompleksowości programów rozwojowych wsparcie otrzymają zarówno uczniowie, nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu, jak i szkoła, jako podmiot realizujący kształcenie.

WRĘCZENIE UMÓW W KRAŚNIKU

W Dzień Edukacji Narodowej w Zespole Szkół nr 2 w Kraśniku Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski uroczysto wręczył przedstawicielom organów prowadzących oraz szkół prowadzących kształcenie zawodowe 17 umów o dofinansowanie projektów. Wręczone umowy opiewają na łączną kwotę niemal 53,2 mln zł, z czego ponad 45,2 mln zł to wsparcie ze środków unijnych, a blisko 2,4 mln zł pochodzi z budżetu państwa.

Wśród beneficjentów znalazły się zarówno szkoły, jak i ich organy prowadzące

Beneficjenci projektów po podpisaniu umów w Radziny Podlaskim, fot. Łukasz Frączek

Marszałek Jarosław Stawiarski i beneficjenci projektów na spotkaniu w Lublinie, fot. archiwum UMWL

m.in.: Zespół Szkół nr 1 w Hrubieszowie, Zespół Szkół Technicznych w Janowie Lubelskim, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Potoczku, Zespół Szkół Leśnych w Biłgoraju, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Siennicy Różanej, KTZ Sp. z o.o. czy też ZDZ Kraśnik oraz powiaty: kraśnicki, opolski, tomaszowski, biłgorajski i Miasto Zamość.

W ramach umów ze wsparcia skorzysta blisko 4,3 tys. uczniów z 36 szkół i placówek kształcenia zawodowego z powiatów: biłgorajskiego, hrubieszowskiego, janowskiego, krasnostawskiego, kraśnickiego, opolskiego, tomaszowskiego, zamojskiego i Miasta Zamość.

Ponad 2,8 tys. uczniów weźmie udział w doradztwie zawodowym, 3,7 tys. uczniów uzyska kwalifikacje, a ponad 2,5 tys. skorzysta ze staży uczniowskich. 422 osoby spośród kadr szkół zostaną objęte wsparciem, z czego 390 osób podniesie swoje kwalifikacje.

SPOTKANIE W LUBLINIE

Marszałek Jarosław Stawiarski wręczył przedstawicielom organów oraz szkół prowadzących kształcenie zawodowe kolejny pakiet 16 umów o dofinansowanie projektów. Opiewają one na łączną kwotę ponad 45,7 mln zł, z czego 38,9 mln zł to wsparcie z Funduszy Europejskich, a niemal 2,3 mln zł pochodzi z budżetu państwa. Uroczyste wręczenie umów odbyło się w Zespole Szkół Nr 1 im. Władysława Grabskiego w Lublinie.

Dofinansowanie otrzymały projekty m.in. Zespołu Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich im. Kazimierza Andrzeja Jaworskiego w Chełmie,

Firmy Produkcyjno-Handlowej „Woźniak” Krzysztof Woźniak z Lisowa w powiecie lubartowskim, a także powiatów: lubelskiego, łączyńskiego, świdnickiego oraz Miasta Lublin.

– Warto podkreślić udział przedsiębiorców i pracodawców w kształceniu przyszłych kadr naszego regionu. To dzięki współpracy szkół z pracodawcami i uczelniami, absolwenci szkół prowadzących kształcenie zawodowe będą kompleksowo przygotowani do pracy w wybranych zawodach. Z kolei nasz region zyska wysoko wykwalifikowane kadry i szkoły realizujące kształcenie dostosowane do potrzeb rynku pracy – mówił marszałek Jarosław Stawiarski.

Z projektów, na które wręczone zostały umowy, skorzysta blisko 3,8 tys. uczniów z 45 szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z powiatów: lubartowskiego, lubelskiego, łączyńskiego, świdnickiego oraz Miasta Lublin i Miasta Chełm. Niemal 3 tys. uczniów weźmie udział w doradztwie zawodowym, blisko 3,2 tys. uczniów uzyska kwalifikacje, a prawie 2 tys. skorzysta ze staży uczniowskich. Wsparciem objętych zostanie 640 osób spośród kadr szkół, z czego 557 osób podniesie swoje kwalifikacje.

UMOWY W RADZYNIU PODLASKIM

W Zespole Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Radzynie Podlaskim marszałek Jarosław Stawiarski wręczył przedstawicielom szkół i organów prowadzących kolejne 10 umów o dofinansowanie projektów w zakresie kształcenia

zawodowego. Opiewają one na łączną kwotę niemal 32 mln zł, z czego blisko 27,2 mln zł to wsparcie z Funduszy Europejskich. Szacuje się, że ponad 1,7 tys. uczniów weźmie udział w doradztwie zawodowym, prawie 2 tys. uczniów uzyska kwalifikacje, a niemal 1,2 tys. skorzysta ze staży uczniowskich. Wsparciem objętych zostanie 328 osób spośród kadr szkół, z czego 298 osób podniesie swoje kwalifikacje.

– Programy rozwojowe dla szkół zawodowych są odpowiedzią na zmieniające się potrzeby rynku pracy. Dzięki nim szkoły będą lepiej przygotowane do kształcenia specjalistów, których potrzebują lokalni przedsiębiorcy. Realizacja projektów w zakresie programów rozwojowych to milowy krok ku nowoczesnej edukacji zawodowej, która odpowiada na potrzeby dynamicznie zmieniającego się rynku pracy – podkreślił podczas uroczystości marszałek Jarosław Stawiarski.

Projekty, które będą realizowane dzięki unijnemu wsparciu, dotyczą realizacji programów rozwojowych szkół prowadzących kształcenie zawodowe z powiatów: radzyńskiego, białskiego, łukowskiego, parczewskiego, puławskiego, ryckiego, włodawskiego oraz Miasta Biała Podlaska.

W gronie Beneficjentów, którzy odebrali umowy, znalazły się m.in. Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Wincentego Witosa w Leśnej Podlaskiej, Szkoła Policealna – Medyczne Studium Zawodowe im. Danuty Siedzikówny ps. „Inka” w Białej Podlaskiej, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Ireny Kosmowskiej w Korolówce-Osadzie, Miasto Biała Podlaska, powiaty: radzyński, rycki, parczewski, puławski, łukowski.

MISJE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Organizacja misji gospodarczych, w tym udział w branżowych targach i wystawach w Europie, Azji i Ameryce – to jedno z najważniejszych działań promocyjnych skierowanych do przedsiębiorców regionu.

Członek ZWL Jarosław Kwasek i Konsul Generalna RP w Mediolanie Agnieszka Gloria Kamińska na polskim stoisku na targach EIMA w Bolonii, fot. archiwum UMWL

Koszty wyjazdów i uczestnictwa w wydarzeniach finansowane są w ramach projektu „Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego III”, realizowanego w Programie Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Organizacja misji i targowych promocji naszych przedsiębiorców jest możliwa dzięki współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego z Polską Agencją Inwestycji i Handlu, a także z placówkami dyplomatycznymi Polski za granicą.

FRANKFURT

W dniach 9–14 września 2024 r. przedstawiciele MŚP z województwa lubelskiego uczestniczyli w Targach Automechanika Frankfurt. W ramach projektu Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego III zostało przygotowane stoisko wystawienne, na którym prezentowały się firmy: AUTO-SZLIF s.c., EMBIQ sp. z o.o. oraz EVOTEC sp. z o.o.

Automechanika Frankfurt 2024 to jedno z największych i najważniejszych na świecie wydarzeń branży motoryzacyjnej. Targi, przeznaczone dla profesjonalistów, skupiają producentów, dostawców oraz firmy handlowe i usługowe z branży globalnego przemysłu motoryzacyjnego.

Wystawcy prezentują najnowsze technologie, produkty i usługi – od części zamiennych, tuningu, IT, myjni samochodowych i akcesoriów, przez narzędzia i wyposażenie warsztatowe, po systemy diagnostyczne i rozwiązania związane z elektromobilnością.

OSAKA

Przedsiębiorcy sektora MŚP z naszego województwa uczestniczyli w dniach 25–27 września 2024 r. w misji gospodarczej połączonej z udziałem w Międzynarodowych Targach Kosmetycznych COSME Week w Osace.

Cosme Week Osaka to jedno z największych i najważniejszych wydarzeń branżowych w Japonii, poświęcone kosmetyce, pielęgnacji skóry, urodzie i pokrewnym produktom. Targi odbyły się w INTEX Osaka i objęły kilka równoległych wydarzeń, takich jak wystawy, konferencje i seminaria dotyczące nowych trendów w branży kosmetycznej. W wydarzeniach tych uczestniczyli przedstawiciele firm: Tomasz Obszański Barwy Zdrowia, Koncewicz-Obszańska Magdalena P.P.H.U Bio-Garden, Biolive Innovation sp. z o.o., Elementa Mundi sp. z o.o., „Kobietaria” Małgorzata Krupska, Lov Organic sp. z o.o., Newskinsolutions sp z o.o., „Pulana” sp. z o.o., Sqinic Joanna Karpińska.

SAN FRANCISCO

Przedsiębiorcy naszego regionu mieli okazję wziąć udział w prestiżowych targach TechCrunch Disrupt, jakie odbyły się m w dniach 28–30 października w San Francisco. Kalifornijskie targi to jedno z najważniejszych wydarzeń w branży nowych technologii i innowacji, gromadzące przedstawicieli startupów, inwestorów, przedsiębiorców i wizjonerów z całego świata. Są okazją do zdobycia cennej wiedzy i kontaktów biznesowych.

Lubelska delegacja przedsiębiorców, z wicemarszałkiem województwa Piotrem Bresiem miała możliwość odbycia wielu interesujących spotkań. Lublinianie odwiedzili również Uniwersytet Kalifornijski w Berkeley. Ta uczelnia, kształcąca ok. 45 tys. studentów, znana jest ze swoich badań w dziedzinie nowych technologii, innowacji i przedsiębiorczości, co czyni ją idealnym miejscem do nawiązywania współpracy dla firm technologicznych i innowacyjnych.

BOLONIA

7 listopada 2024 r. Członek Zarządu Województwa Lubelskiego Jarosław Kwasek wraz z Agnieszką Głorią Kamińską, Konsul Generalną RP w Mediolanie, miał zaszczyt otworzyć polskie stoisko narodowe na Targach EIMA International w Bolonii. Wystawa pozwoliła na pokazanie potencjału i innowacyjności polskiego sektora rolniczego, stworzyła też okazję do nawiązania nowych, wartościowych relacji biznesowych na arenie międzynarodowej.

Trzydniowa misja gospodarcza przedsiębiorców MŚP z naszego regionu, połączona z udziałem w Targach EIMA International w Bolonii, zaowocowała ciekawymi kontaktami m.in. w sektorze maszyn rolniczych i ogrodniczych. Wystawa, odbywająca się co dwa lata i gromadząca producentów oraz dystrybutorów z całego świata, dała naszym przedsiębiorcom możliwość zaprezentowania własnej oferty, a także zapoznania się z najnowszymi technologiami i innowacjami.

LUBELSKIE BIEGI PAMIĘCI

PAMIĘĆ, SPORT, EDUKACJA

Masowe biegi, poświęcone pamięci ludzi i wydarzeń z historii naszego kraju, mają w Lublinie wielkie grono sympatyków i partnerów. Tej jesieni w pięknych plenerach lubelskiego Ogrodu Saskiego zorganizowano dwa biegi w ramach: 9. Mili Pamięci Ofiar Komunizmu oraz 9. Lubelskiego Biegu Niepodległości.

Na trasie 9. Lubelskiego Biegu Niepodległości, fot. archiwum Fundacji Solidarności Rodzin

Organizatorami tych wydarzeń, przyciągających setki uczestników, są: Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin”, Region Środkowo-Wschodni NSZZ „Solidarność” i Lubelski Oddział Instytutu Pamięci Narodowej. Partnerem wydarzeń, rozgrywanych w cyklu „Lubelskiej Biegowej Triady Pamięci” jest Województwo Lubelskie, w ramach programu „Warto być Polakiem”.

9 MILA PAMIĘCI OFIAR KOMUNIZMU

To już tradycja, że w trzecią sobotę września biegacze upamiętniają ponad 170 milionów ofiar komunizmu na przestrzeni dziejów. Triada Pamięci to jedyny taki bieg na świecie, a jego dystans wynosi 1609 metrów, czyli milę lądową. Pierwsza edycja odbyła się w 2016 roku i zgodnie z zamysłem wydarzenie organizowane jest w okolicach daty rocznicy napaści ZSRR na Polskę podczas II wojny światowej.

Tegoroczna 9. edycja Mili Pamięci Ofiar Komunizmu odbyła się 21 września w Ogrodzie Saskim i wzięło w niej udział blisko 400 osób. Każdy z zawodników otrzymał medal kolekcjonerski z wizerunkiem bohatera podziemia antykomunistycznego ppor. Leona Taraszkiewicza ps. „Jastrząb”.

9 LUBELSKI BIEG NIEPODLEGŁOŚCI

Symboliczną milę (1609 metrów) przebiegli alejkami Ogrodu Saskiego uczestnicy 9. Lubelskiego Biegu Niepodległości. W wydarzeniu, zorganizowanym 11 listopada 2024 roku – w 106. rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości – wzięło udział także blisko 400 biegaczy: od dzieci i młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych po ich nauczycieli, rodziców i innych dorosłych biegaczy.

Pamiątkowy medal 9. Mili Pamięci Ofiar Komunizmu, fot. archiwum FSR

Co ważne, mroźny poranek 11 listopada nie zniechęcił miłośników sportu i rekreacji na świeżym powietrzu, a także lublinian, którzy wcześniej niż zwykle wybrali się do parku na świąteczny spacer. Wszyscy chcieli uczcić narodowe święto, zgodnie z hasłem „Budźmy Lublin na Niepodległość”, o czym już o 8.30 zakomunikował Mazurek Dąbrowskiego, a pół godziny później rozpoczęły się starty poszczególnych grup biegaczy.

Każdy uczestnik po zakończonym biegu otrzymał pamiątkowy medal. – Co roku staramy się zamieścić na nim lubelską ciekawostkę historyczną. Tym razem na rewersie jest Anioł z Kaplicy Trójcy Świętej na Zamku wraz z datą zakończenia prac nad freskami ją zdobycymi, bo nie wszyscy wiedzą, że miało to miejsce właśnie w 1418 roku, a 500 lat później odzyskaliśmy niepodległość – wyjaśnia Marek Wątorski, prezes fundacji „Ruchu Solidarności Rodzin”, zwracając uwagę na trzy aspekty lubelskich biegów – pamięć, sport i edukację.

Takie wydarzenia integrują różne grupy wiekowe, zachęcają do aktywnego i rodzinnego spędzania czasu. Pokazują, że można tradycje patriotyczne pielęgnować nie tylko w sposób symboliczny, ale także na sportowo, przez ruch i współzawodnictwo.

RATOWANIE ŻYDÓW I PAMIĘĆ PO ZAGŁADZIE

ŚWIATŁO W CIEMNOŚCI

W ramach projektu, realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, mającego na celu zachowanie pamięci o tragicznych losach Żydów na Lubelszczyźnie, 28 października 2024 r. w Filharmonii Lubelskiej odbyło się wydarzenie „Światło w ciemności. Ratowanie Żydów w czasie Holokaustu i pamięć po Zagładzie”. W konferencji wziął udział Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski.

Marszałek Jarosław Stawiarski z odznaczonymi Medalami 550-lecia Województwa Lubelskiego, fot. Michał Lenart

Zaproszenie do udziału w spotkaniu przyjęli m.in. kantor i działacz społeczności żydowskiej Symcha Keller, biskup senior dr Mieczysław Cisko – były przewodniczący Komitetu ds. Dialogu z Judaizmem Konferencji Episkopatu Polski, Honorowy Konsul Republiki Federalnej Niemiec prof. dr hab. Andrzej Kidyba, przedstawiciele władz samorządowych oraz członkowie rodzin ocalałych z Zagłady z Izraela i Stanów Zjednoczonych.

– Dzisiejsza uroczystość odbywa się w Filharmonii im. Henryka Wieniawskiego, który z pochodzenia był Żydem i został jednym z najpopularniejszych polskich kompozytorów. Henryk Wieniawski to klasyczny przykład, jak w przeszłości przenikały się wzajemne korzenie polsko-żydowskie. Ci, którzy chcieli kultywować swoją religię i zwyczaj, wybierali tolerancyjną od wieków Polskę. Wzmianki o mieszkańcach Lublina narodowości żydowskiej są starsze niż samo miasto, bo pierwsze pochodzą już z 1316 roku, a Lublin uzyskał prawa miejskie w 1317 roku. Już w XIX wieku cztery piąte populacji żydowskiej mieszkało w Polsce. Tej historii nie zmienimy i powinniśmy o niej zawsze pamiętać – mówił marszałek Jarosław Stawiarski.

NIE MOŻEMY ZAPOMNIEĆ

Poprzez organizację tej konferencji organizatorzy chcieli podkreślić kwestie odwagi, moralności oraz odpowiedzialności społecznej w czasie II wojny światowej. Zaprezentowane zostały również działania społeczności lokalnej, która aktywnie włączyła się w zachowanie pamięci o żydowskich sąsiadach.

W programie znalazły się między innymi: prezentacje ekspertów zajmujących się historią Holokaustu oraz badaczy tematu ratowania Żydów, panele dyskusyjne z udziałem świadków historii, którzy opowiedzieli o swoich doświadczeniach i działaniach ratunkowych, warsztaty dla młodzieży z kilkunastu szkół z terenów Lubelszczyzny, mające na celu edukację i zrozumienie znaczenia pamięci o Zagładzie. Uczestnicy mieli okazję posłuchać historii rodzin, którym udało się przeżyć wojnę, ale także tych, którzy pomagali w ukrywaniu się swoim żydowskim sąsiadom. Tematem drugiej części były wystąpienia samorządowców zaangażowanych w podtrzymywanie pamięci po żydowskiej społeczności ich miast i gmin.

Podczas konferencji marszałek Jarosław Stawiarski wyróżnił Medalem 550-lecia Województwa Lubelskiego osoby, które angażowały się w upamiętnienie społeczności Żydowskiej na terenie Lubelszczyzny. Odnaczenie odebrali: Tadeusz Pietras – prezes Radzyńskiego Towarzystwa Regionalnego, aktywnie zaangażowany w działania poświęcone odnowieniu cmentarza żydowskiego w Radzynie Podlaskim i zachowaniu pamięci o dziedzictwie żydowskim na terenie Powiatu Radzyńskiego; Jakub Jakubowski – burmistrz Radzyna Podlaskiego; Antoni Łukasik – burmistrz Goraja; Jerzy Wójcik – dyrektor Szkoły Podstawowej im. Marty z Budnych Łosiowej w Niemcach; Lea Hirsch – córka uratowanej z Zagłady Gieni Kopf, biorąca czynny udział w budowaniu mostu porozumienia między Polską a Izraelem; Leszek Włodarski – burmistrz Łęcznej – dzięki jego staraniom została podpisana umowa na wydzierżawienie Synagogi, która będzie użytkowana jako muzeum; Jerzy Czyżewski – wójt Gminy Łomazy; biskup dr Mieczysław Cisko – biskup pomocniczy Archidiecezji Lubelskiej angażujący się w upamiętnienie społeczności żydowskiej na Lubelszczyźnie.

Na zakończenie spotkania muzyki z Filharmonii Lubelskiej dali koncert m.in. muzyki klezmerskiej.

TABLICE PAMIĘCI

Z inicjatywy Marszałka Województwa Lubelskiego Jarosława Stawiarskiego realizowany jest projekt umieszczenia 124 tablic z brązu w 124 miejscowościach, w których przed II wojną światową zamieszkiwali Żydzi. Ich sponsorami są: Bank PKO S.A., Polski Komitet Olimpijski oraz Fundacja Ruchu Solidarności Rodzin.

Dotychczas odbyło się blisko pięćdziesiąt uroczystych odsłoneń tablic m.in. w: Radzynie Podlaskim, Sawinie, Czemiernikach, Turobinie, Markuszowie, Kocku, Głusku, Lublinie, Izbicy, Konstantynowie, Łęcznej, Kraśniku, Międzyrzeczu Podlaskim. Brali w nich udział przedstawiciele

Wspomnienia członków rodzin ocalałych z Zagłady, fot. Łukasz Frączek

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, władz samorządowych, rodzin ocalałych z Zagłady, młodzież szkolna oraz mieszkańcy poszczególnych miejscowości.

DZIAŁANIA W RADZYNIU PODLASKIM

Uroczyste odsłonięcie tablicy pamięci pomordowanych Żydów z Radzyna Podlaskiego odbyło się 26 września 2024 r. z udziałem marszałka Jarosława Stawiarskiego i burmistrza miasta Jakuba Jakubowskiego. Wśród zaproszonych gości znaleźli się: starosta radzyński Szczepan Niebrzegowski, wójt Gminy Radzyń Podlaski Daniel Grochowski, ksiądz dziekan Krzysztof Pawelec – proboszcz Parafii Świętej Trójcy, Symcha Krzysztof Keller – kantor Żydowskiej Gminy Wyznaniowej z Warszawy, pastor Tomasz Mańko z Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej oraz przedstawiciele samorządu i wszystkich szkół miasta, a także mieszkańcy Radzyna Podlaskiego.

Po odsłonięciu tablicy uczestnicy spotkania udali się do Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zenona Przesmyckiego, gdzie odbyło się wirtualne spotkanie z burmistrzem miasta Kiryat Motzkin w Izraelu Tziki Avisarem, który do osób zebranych w zwrócił się tymi słowami:

- Gromadzimy się tutaj zjednoczeni wspólną historią i niezachwianym zaangażowaniem w pielęgnowanie pamięci. Ataki raketowe i pociskowe na Izrael przez Hezbollah są brutalnym przypomnieniem, że nienawiść i przemoc wciąż istnieją we

współczesnym świecie. Echa przeszłości łączą się z obecnymi wyzwaniem, przypominając, że walka ze złem i okrucieństwem trwa. W obliczu tych zagrożeń nie możemy pozwolić, aby strach przyćmił nasze zaangażowanie na rzecz pokoju i szacunku. Musimy pamiętać, że każde życie jest cenne i godne ochrony. Holokaust boleśnie przypomina o ludzkiej brutalności, ale także o odporności ducha i konieczności walki z nienawiścią i nietolerancją. Jesteśmy tutaj, aby oddać hołd Żydom z Radzyna Podlaskiego, których życie zostało przerwane.

W czasie uroczystości otwarto wystawę prac Geli Seksztajn, żydowskiej malarki, której dzieła ocalały dzięki jej mężowi Izraelowi Lichtensteinowi, pochodzącemu z Radzyna Podlaskiego. Prace te zostały ukryte w tajnym archiwum Oneg Szabat w getcie warszawskim i odnalezione po wojnie. Obecnie

znajdują się w Yad Vashem i Żydowskim Instytucie Historycznym. Równocześnie otwarto ekspozycję fotografii Tomasza Młynarczyka, przedstawiającą macewy, które zostały odnalezione podczas prac przy budynku dawnej policji w Radzynie Podlaskim. Wcześniej używane jako materiał budowlany, po odnalezieniu zostały zabezpieczone i wyeksponowane na cmentarzu żydowskim, tworząc lapidarium pamięci. Ostatnim punktem wydarzenia był wykład „Upamiętnienie społeczności żydowskiej na Lubelszczyźnie” wygłoszony przez prof. Sabinę Bober, kierownik Oddziału Upamiętniania Miejsc Martyrologii w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego. Następnie uczestnicy udali się na cmentarz żydowski. Tam mogli zobaczyć macewy, które zostały wystawione dzięki inicjatywie Radzyńskiego Towarzystwa Regionalnego i jego prezesa Tadeusza Pietrasa.

Odnalezione macewy na cmentarzu w Radzynie Podlaskim, fot. archiwum Radzyńskie Towarzystwo Regionalne

ZMIANY NA ZAMKU W JANOWCU

OBIECUJĄCA WSPÓŁPRACA I NOWA WYSTAWA

Na janowieckim zamku trwa wielka przebudowa stałej ekspozycji muzealnej. Prace są efektem trójstronnego porozumienia o współpracy pomiędzy Fundacją Książąt Lubomirskich, Województwem Lubelskim i Muzeum Nadwiślańskim w Kazimierzu Dolnym – Oddział Zamek w Janowcu.

Zamek w Janowcu nad Wisłą, fot. Kampermaniak.pl

– To wspaniała informacja dla miłośników sztuki oraz mieszkańców województwa lubelskiego. Dzięki podpisanemu porozumieniu Fundacja Książąt Lubomirskich wzbogaci kolekcję Zamku w Janowcu nowymi eksponatami – mówi marszałek Jarosław Stawiarski, zapraszając do odwiedzania tego muzeum.

POROZUMIENIE

Uroczyste podpisanie porozumienia o współpracy miało miejsce 27 października w Domu Północnym na Zamku w Janowcu. Dokument podpisali: książę Jan Lubomirski-Lanckoroński – prezes Fundacji Książąt Lubomirskich, Jarosław Stawiarski – Marszałek Województwa Lubelskiego, Marzena Brzezicka – zastępca dyrektora Muzeum Nadwiślańskiego ds. Oddziału Zamek w Janowcu.

W wydarzeniu uczestniczyli również: księżna Helena Lubomirska, księżniczka Elisabeth, Agnieszka Drozd-Bownik – p.o. dyrektora Departamentu Kultury, Edukacji i Dziedzictwa Narodowego UMWL, Piotr Rzetelski – wicestarosta puławski, Łukasz Skowyra – członek zarządu powiatu oraz Michał Adam Kiszkiel – przedstawiciel Fundacji Książąt Lubomirskich.

Porozumienie zakłada wymianę doświadczeń w sferze edukacji i nauki, organizację wystaw stałych i czasowych, wykładów, seminariów, szkoleń i konferencji naukowych, realizację wspólnych przedsięwzięć edukacyjnych, dydaktycznych i naukowo-badawczych oraz propagowanie idei współpracy w środowisku zewnętrznym.

Uczestnicy i goście uroczystego spotkania mogli też wysłuchać wykładu pt. „Jerzy Sebastian Lubomirski. Podpora tronu czy buntownik?”, zaprezentowanego

przez dr Tomasza Mleczkę – kustosa kolekcji militariów Zamku Królewskiego w Warszawie i kustosa oddziału Zamek w Janowcu.

NOWA EKSPOZYCJA

Wystawa stała w Domu Północnym jest nieczynna z powodu prac związanych z przebudową, w tym nową aranżacją oraz potrzebą wyeksponowania wielu nowych zabytków. To efekt podpisanego porozumienia oraz spotkań muzealników z Janowca z partnerami z Fundacji Książąt Lubomirskich. Takie spotkanie odbyło się m.in. 9 października w siedzibie fundacji w warszawskim Palazzo Murano. Dyrektor Marzena Brzezicka oraz reprezentujący fundację – dyrektor Marta Onitcz i Michał Adam Kiszkiel ustalili zakres współpracy mającej na celu wspieranie rozwoju Muzeum Zamek w Janowcu, jak i współdziałanie w innych inicjatywach na rzecz regionu.

Fundacja Książąt Lubomirskich przekaże na nową wystawę blisko 50 cennych eksponatów, w tym portrety, militaria i inne unikatowe przedmioty.

WIRTUALNE MUZEUM

24 września 2024 r. Politechnika Lubelska i Fundacja Książąt Lubomirskich zainaugurowały projekt „Wirtualnego Muzeum Książąt Lubomirskich”. Podczas uroczystości porozumienie podpisali prezes fundacji książę Jan Lubomirski-Lanckoroński oraz rektor Politechniki Lubelskiej prof. Zbigniew Pater.

To innowacyjne przedsięwzięcie pozwoli każdemu z nas przenieść się w świat dzieł sztuki z Kolekcji Książąt Lubomirskich. Jest to ponad 10 tys. obiektów, w tym prace takich mistrzów jak Dürer, Rubens, Rembrandt czy Picasso. W kolejnych etapach realizacji wspólnego projektu ma powstać symulator, który umożliwi interaktywny odbiór prezentowanych dzieł sztuki i zabytków historii.

Sejmik Województwa Lubelskiego na sesji 28 listopada 2024 r. podjął uchwałę o wyodrębnieniu z Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym Oddziału Zamek w Janowcu i powołaniu samodzielnej instytucji kultury Samorządu Województwa Lubelskiego pod nazwą Muzeum Zamek w Janowcu.

KRZYSZTOF CUGOWSKI – 55 LAT NA SCENIE

WSZYSTKO ZACZĘŁO SIĘ W LUBLINIE...

4 listopada, w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie, odbył się jubileuszowy koncert Krzysztofa Cugowskiego z Zespołem Mistrzów. Artysta zaprosił również wyjątkowych gości, którzy towarzyszyli mu na scenie w ciągu 55-letniej kariery.

Koncert Krzysztofa Cugowskiego z okazji 55 lat kariery scenicznej, fot. archiwum CSK

Wszystko zaczęło się... przez przypadek. Jesienią, 55 lat temu, trzej młodzieńcy postanowili spontanicznie założyć zespół muzyczny. Zaopatrzyli się w niezbędny, w dodatku wybitnie amatorski sprzęt i rozpoczęli próby. W mieszkaniu na lubelskim LSM-ie powiesili mikrofon na żyrandolu i również z przypadku wyznaczili na wokalistę 19-letniego Krzysztofa Cugowskiego. Tak rozpoczęła się historia legendarnego wokalisty, Ambasadora Województwa Lubelskiego, Honorowego Obywatela Miasta Lublina.

– Dlatego zawsze powtarzam, że trzeba uważać na swoje zainteresowania, bo mogą one przez przypadek poważnie zaważyć na naszym życiu – śmieje się Krzysztof Cugowski.

Od tej pamiętnej jesieni minęło właśnie 55 lat. I przez cały ten czas lubelski Artysta jest obecny na polskiej scenie muzycznej. Przez blisko 40 lat współtworzył legendarną Budkę Suflera, od

jej rozwiązania z sukcesami występował z synami w projekcie Cugowscy, stawał na operowej scenie, a od siedmiu lat występuje z Zespołem Mistrzów (w składzie: Jacek Królik, Cezary Konrad, Robert Kubiszyn, Tomasz Katwak) wypełniając sale koncertowe w całej Polsce i za granicą.

Bieżący rok jest dla Artysty wyjątkowym. Upływa pod znakiem jubileuszowej trasy #55LatnaScenie, a także nowych wydawnictw: premierowego albumu „Wiek to tylko liczba” oraz biograficznego wywiadu z Markiem Sierockim „Śpiewanie mnie nie męczy”.

W tym szczególnym czasie Krzysztof Cugowski nie mógł zapomnieć o swojej ukochanej Lubelszczyźnie. 4 listopada wystąpił w Centrum Spotkania Kultur w wyjątkowym koncercie.

– To dla mnie wielkie przeżycie i ważne wydarzenie, taka swoista kulminacja jubileuszowej trasy, bo przecież wszystko

zaczęło się w Lublinie – mówi Krzysztof Cugowski. – Do udziału w koncercie zaprosiłem muzyków, artystów, z którymi spotykałem się na scenie na przestrzeni wielu lat. Gościem koncertu miał być również Felicjan Andrzejczak, niestety los postanowił inaczej. Natomiast na pewno będziemy go wspominać.

W jubileuszowej setliście nie zabrakło wielkich przebojów z 55-letniej drogi muzycznej Artysty, ale pojawiły się również utwory z najnowszego albumu. Podczas wydarzenia nie zabrakło wspomnień, historycznych i bardziej prywatnych wizualizacji, które przeniosły publiczność do początków rock’n’rollowego życia Krzysztofa Cugowskiego i poprowadziły przez kolejne etapy, aż do współczesności.

Partnerem koncertu, który objął patronatem Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski, było Województwo Lubelskie „Lubelskie Smakuj Życie!”

POTENCJAŁ REGIONU I SZANSE NA ROZWÓJ

IV Lubelskie Forum Turystyki było jednym z największych branżowych wydarzeń w regionie. Tematy tegorocznej edycji obejmowały marketing, rozwój turystyki oraz pomysły na innowacyjne projekty, mogące wspierać jej postęp w regionie. W wydarzeniu, które odbyło się 16-17 października w Lubelskim Centrum Konferencyjnym, uczestniczyli marszałek Jarosław Stawiarski oraz Członkowie Zarządu Województwa Lubelskiego - Marcin Szewczak i Jarosław Kwasek.

Marszałek Jarosław Stawiarski podczas wystąpienia otwierającego IV Lubelskie Forum Turystyki, fot. Michał Lenart

– Lubelskie Forum Turystyki ma na celu zbudowanie przestrzeni służącej do wymienia się pomysłami i inspiracjami, które mają podnosić standardy i rozwijać turystykę. To ważna platforma do rozmów i wymiany doświadczeń pomiędzy różnymi sektorami: samorządowym, branży hotelarskiej, biur podróży czy organizacji turystycznych. Chcemy, żeby województwo lubelskie stało się dla innych regionów wzorem, jak można pozytywnie wykorzystać potencjał turystyczny – podsumował Członek Zarządu Województwa Lubelskiego Jarosław Kwasek.

A marszałek Jarosław Stawiarski zwracał uwagę na wielki potencjał naszego województwa, bogatego w miejsca i zabytki historii, ale także w piękne krajobrazy, nieskażoną przyrodę. Na Lubelszczyźnie nie brakuje pięknych terenów do uprawiania

turystyki aktywnej, szczególnie rowerowej, a rolnicze i kulinarne tradycje regionu, produkcja dobrej zdrowej żywności są dużą szansą na rozwój turystyki skierowanej do poszukiwaczy nowych smaków, w tym bardzo popularnej w świecie enoturystyki.

WYKŁADY I PRELEKCJE

Pierwszy dzień Forum rozpoczął wykład dotyczący 550-lecia powstania województwa lubelskiego. Uczestnicy mieli okazję wysłuchać prelekcji dr hab. Dariusza Wróbla z UMCS, który przybliżył genezę i znaczenie powołania województwa w 1474 roku. Następnie odbył się panel dyskusyjny, w którym uczestnicy zastanawiali się nad konkretnymi działaniami, jakie mogą zostać podjęte

w celu wykorzystania potencjału regionu do rozwoju turystyki, uwzględniając jego przygraniczne położenie. W debacie, moderowanej przez Dorotę Lachowską z Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz Marcina Kanię z Izby Gospodarczej Hotelarstwa Polskiego, wzięli udział: Marcin Szewczak – Członek Zarządu Województwa Lubelskiego, Andrzej Kudlicki z Biura Turystycznego QUAND oraz Daniel Sagan z KamperManiak.

Kolejnym punktem programu był panel dotyczący tworzenia silnej marki. Prelegenci przedstawili zagadnienia dotyczące kluczowych trendów konsumenckich w zakresie zrównoważonego rozwoju (Marta Mills), turystyki kulturowej oraz tworzenia unikatowych i innowacyjnych, markowych produktów turystycznych w oparciu o tradycje kulturowe regionu (Magdalena Demkowicz). Poruszony

Laureaci wyróżnień w Konkursie na Najlepszy Produkt Turystyczny 2024 w towarzystwie członków Zarządu Województwa Lubelskiego Marcina Szewczaka i Jarosława Kwaska, prezesa POT Rafała Szmytkę i prezesa LROT Karola Lukasika, fot. Michał Lenart

został również temat zarabiania na turystach podróżujących kamperem i przyciągania turystów karawaningowych bez dużych nakładów finansowych. Daniel i Aldona Sagan, na co dzień prowadzący bloga pn. KamperManiak, opowiedzieli też o tym, co decyduje o wyborze kierunku podróży kamperem lub przyczepą kempingową.

Dalsze panele dotyczyły narzędzi sztucznej inteligencji w marketingu turystycznym (Szymon Lisowski) oraz statystyk ruchu turystycznego w regionie lubelskim (Marcin Augustyniak).

JUBILEUSZOWA GALA

Wyjątkowym punktem pierwszego dnia Forum była jubileuszowa Gala z okazji dwudziestolecia Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, która podkreśliła znaczenie tej instytucji dla rozwoju turystyki w województwie. Gala była doskonałą okazją do świętowania osiągnięć branży turystycznej oraz ogłoszenia wyników Konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny Województwa Lubelskiego w 2024 roku. Kapituła konkursowa przyznała pierwsze miejsce Chmielakom Krasnostawskim, drugie miejsce zajęły Międzynarodowe Zawody Balonowe w Nałęczowie, zaś trzecie – Dni Jakuba Wędrowicza w Wojślawicach. Wyróżnienia otrzymały: Józefów – Rowerowa Stolica Roztocza, Park Rekreacji ZOOM NATURY w Janowie Lubelskim, Park Miliona Róż i Zabytków Kresowych w Kazimierzu Dolnym, Brama Kryłów w Kryłowie oraz Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie.

Rekomendację do „Turystycznego Odkrycia Roku” przyznano Hotelowi Arche Nałęczów dawne Sanatorium Milicyjne w Nałęczowie, zaś rekomendację do Złotego Certyfikatu POT Rodzinnemu

Parkowi Tematycznemu „Magiczne Ogrody” w Trzciankach. Nagrodę Internautów otrzymały Chmielaki Krasnostawskie.

CZĘŚĆ PRAKTYCZNA

W drugim dniu Forum odbyły się warsztaty, które obejmowały trzy różne tematy. Dwa niezmiennie dotyczyły dziedziny marketingu. Uczestnicy poznali podstawowe informacje na temat sztucznej inteligencji oraz narzędzi AI, które mogą być przydatne w branży turystycznej (Szymon Lisowski). Poznali również podstawy reklamy w Google Ads (Monika Drabczyńska). Kolejne warsztaty dotyczyły standardów ochrony małoletnich w obiektach noclegowych, związanych z nowelizacją Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego określaną jako „Lex Kamilek”. Radca prawny Krzysztof Wilk przedstawił praktyczne rozwiązania dotyczące implementacji nowych regulacji.

IV Lubelskie Forum Turystyki to ważne wydarzenie, które sprzyja wymianie doświadczeń i pomysłów na rozwój turystyki w regionie. Dziękujemy wszystkim uczestnikom za aktywny udział i do zobaczenia za rok!

Debata na temat przygranicznego położenia województwa i wykorzystania jego potencjału turystycznego, fot. Michał Lenart

Jeden z warsztatów odbywających się drugiego dnia Forum, fot. Michał Lenart

LUBELSKIE INSPIRUJE I ZACHWYCA

Ponad 750 zdjęć nadesłali uczestnicy 13. edycji Ogólnopolskiego Konkursu Fotograficznego „Lubelskie. Smakuj życie!”. Konkurs zdominowały piękne obrazy przyrody, choć nie brakuje też oryginalnych zdjęć z festiwali i innych wydarzeń, organizowanych w różnych miejscach regionu. Lubelskie inspiruje i zachwyca zarówno fotografików, jak i filmowców, którzy w IV Ogólnopolskim Konkursie Filmowym „Lubelskie. Smakuj życie!” zgłosili aż 35 filmowych spotów i krótkich kilkunastominutowych produkcji.

III nagroda w kategorii przyrodniczej. Zawilec wielkokwiatowy, fot. Katarzyna Okoń

Oba konkursy zorganizował Departament Promocji, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego. Rozstrzygnięcie z wręczeniem nagród i wyróżnień zaplanowano 10 grudnia w Lubelskim Centrum Konferencyjnym.

PONAD 750 ZDJĘĆ

Na XIII Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Lubelskie. Smakuj życie!” wpłynęło 151 zgłoszeń od autorów z wielu miejscowości województwa lubelskiego, ale także z większości regionów Polski. W sumie nadesłano 759 fotografii, wśród których, już tradycyjnie, dominują kadry pięknej przyrody Lubelszczyzny. Zdaniem Piotra Maciuka, znanego lubelskiego fotografika i przewodniczącego konkursowego jury, takie zdjęcia reprezentują bardzo wysoki poziom i mogłyby z powodzeniem rywalizować w znacznie większych międzynarodowych konkursach. Nie łatwo bowiem uchwycić w kadrze piękno rzadkiego gatunku rośliny czy zwierzęcia, a do tego oddać jego unikatowość, światło, barwę, nastrój.

Wielu autorów wykazało się też talentem, ale i refleksem, uczestnicząc w plenerowych festiwalach i innych wydarzeniach odbywających się w letnim sezonie w różnych miastach regionu. Ich zdjęcia w bardzo atrakcyjny sposób pokazują wakacyjne eventy,

przyciągające tysiące gości do Lublina, Kazimierza Dolnego, Zamościa, Zwierzyńca, Nałęczowa czy Świdnika.

Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny organizowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego od 2007 roku. Jest skierowany zarówno do amatorów, jak i profesjonalistów. W dwunastu dotychczasowych edycjach otrzymaliśmy ponad 5300 fotografii.

W tegorocznej 13. edycji zdjęcia oceniała komisja konkursowa w składzie: Piotr

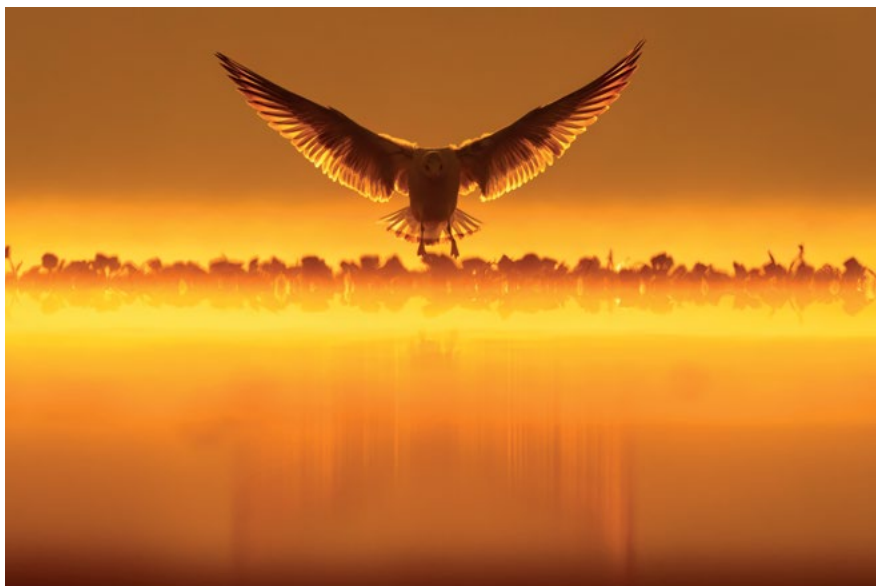
Maciuk – przewodniczący jury, członek Lubelskiego Towarzystwa Fotograficznego im. Edwarda Hartwiga i wieloletni fotografik Muzeum Lubelskiego na Zamku; Łukasz Resiak – członek Fotoklubu RP oraz Związku Polskich Artystów Fotografików; Mikołaj Majda – fotografik prasowy i reklamowy oraz Adam Niedbał i Michał Lenart (fotograf) reprezentujący Departament Promocji, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego.

– Ten konkurs w ostatnich latach zaskakuje wysokim poziomem i tak jest również, a może nawet lepiej, w tym roku. Te najlepsze zdjęcia mogłyby z powodzeniem startować w konkursach międzynarodowych – mówili po obradach jurorzy, podkreślając też różnorodność formatów zdjęć i technik wykonania, zastosowanych przez autorów. Wybór tych najpiękniejszych fotografii był niezwykle trudny.

Komisja konkursowa po kilkugodzinnych obradach i kilkietapowej selekcji rozdysonowała wszystkie nagrody rzeczowe – karty zakupowe – w każdej z trzech kategorii: fotografia artystyczna, przyroda i wydarzenie o wartości 2000 zł za I miejsce, 1500 zł za II miejsce i 1000 zł za III miejsce, a także regulaminowe wyróżnienia (w postaci zestawów wydawnictw i materiałów promocyjnych „Lubelskie. Smakuj życie!”) oraz wyróżnienia honorowe. Łącznie nagrodzono i wyróżniono 30 zdjęć 25 autorów.

I nagroda w kat. artystycznej. Na początku był chaos, fot. Andrzej Niezgoda

I nagroda w kat. przyrodniczej. W blasku wschodzącego słońca - mewa śmieszka nad jez. Wytyckim, fot. Patryk Kurc

LAUREACI KONKURSU

Kategoria „Fotografia artystyczna”:

I nagroda. Andrzej Niezgodna – „Na początku był chaos”;

II nagroda. Łukasz Piszczek – „Wszystkie drogi prowadzą do Lublina”;

III nagroda. Wojciech Grabowski – „Zatopione we mgle – Nadwieprzański Park Krajobrazowy”;

Wyróżnienie. Grzegorz Bąk – „Chwile na łonie natury – Bystrzyca”;

Wyróżnienie. Małgorzata Pęczak – „Śnieżycza”;

Wyróżnienie. Marcin Szwaczko – „Stary pień drzewa o wschodzie słońca”;

Wyróżnienie. Mateusz Morszczyzna – „Ławice annopolskie”;

Wyróżnienie. Sebastian Chojna – „Wąwóz śmierci w Kazimierzu Dolnym”;

Wyróżnienie honorowe. Marek Hasso-Agopsowicz – „Impresje z Zamościa”;

Wyróżnienie honorowe. Patrycja Błajdo – „Para na wozie”;

Wyróżnienie honorowe. Szymon Łój – „Ameryka Południowa na Zalewie Zemborzyckim”;

Wyróżnienie honorowe. Wojciech Domała – „Architektura miasta”.

Kategoria „Przyroda”:

I nagroda. Patryk Kurc – „W blasku wschodzącego słońca”;

II nagroda. Piotr Parafiniuk – „Perkozy – portret rodzinny”;

III nagroda. Katarzyna Okoń – „Zawilec wielkokwiatowy”;

Wyróżnienie. Katarzyna Okoń – „Obuwik”;

Wyróżnienie. Kazimierz Kloc – „Król bagna”;

Wyróżnienie. Weronika Lichota – „Król bajora”;

Wiesław Jabłoński – „Żołny”;

Patryk Kurc – „Bezszesestny lot”;

Wyróżnienie honorowe. Patryk Kurc – „Trawnikowy urwis”;

Wyróżnienie honorowe. Anna Rumińska – „Poranek na wyspie”;

Jan Dragan – „Skok”.

Kategoria „Wydarzenie”:

I nagroda. Barbara Gnyp – „Scandinavian Airshow Skycats Wingwalker”;

II nagroda. Marek Lapis – „Otwarcie I Wschodniego Festiwalu Fotografii”;

III nagroda. Katarzyna Kubiak – „Lublin Europejską Stolicą Młodzieży”;

Wyróżnienie. Anna Brudnowska – „Żniwowanie – Leśniowice”;

Wyróżnienie. Małgorzata Pęczak – „Ja partyzant” i „Niepodległa”;

Wyróżnienie. Tadeusz Adamczuk – „Ujrzyć piękno”.

Wszystkie nagrodzone i wyróżnione zdjęcia można obejrzeć na wystawie

pokonkursowej w holu głównym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego przy ul. Artura Grottgera 4 oraz na stronie: promocja.lubelskie.pl/promocja/okf/

35 FILMÓW

W czwartej edycji Ogólnopolskiego Konkursu Filmowego „Lubelskie. Smakuj życie!” zgłoszono 35 filmów, w tym w kategorii sportu filmowego do 15 sekund – 15 produkcji, a w kategorii filmu od 15 sekund do 3 minut – 20 filmów.

W ramach konkursu, adresowanego do amatorów i profesjonalistów, twórcy mogli zaprezentować swoje pomysły i ulubione formy obrazowania. Ich filmy, często w dość oryginalnych ujęciach, pokazują piękno naszego regionu i z pewnością przyciągną uwagę oglądających, w tym potencjalnych turystów.

Z roku na rok filmy te stają się coraz lepsze, co świadczy o rosnącym zainteresowaniu konkursem oraz zdecydowanie wyższych umiejętnościach jego uczestników. W tym roku jury miało do oceny różnorodne prace, które w kreatywny sposób przedstawiały atrakcje Lubelszczyzny – od urokliwych krajobrazów, przez lokalne tradycje, aż po unikalne smaki regionu.

Warto podkreślić, że takie inicjatywy, jak konkurs filmowy „Lubelskie. Smakuj życie!”, są doskonałym sposobem na promocję. Filmy nie tylko zachęcają do odwiedzin, ale również budują tożsamość Lubelskiego jako atrakcyjnej destynacji turystycznej.

Zgłoszone prace oceniła komisja konkursowa w składzie: Rafał Kamieniecki – przewodniczący jury, p.o. zastępcy dyrektora Departamentu Promocji, Sportu i Turystyki UMWL; Sylwia Piętał – kierownik Oddziału

II nagroda w kat. przyrodniczej. Perkozy - portret rodzinny, fot. Piotr Parafiniuk

Turystyki w Departamencie Promocji, Sportu i Turystyki UMWL; Mikołaj Majda – scenarzysta, reżyser, twórca zdjęć do filmów i fotografii reklamowej agencji ivent.pl oraz codeina.pl; Piotr Miłkowski – filmowiec, dziennikarz, właściciel firmy produkcyjnej Konsultacje Filmowe; Rafał Karaś – pomysłodawca Lubelskiego Stowarzyszenia Filmowego, współzałożyciel kolektywu K.O. media, kierownik produkcji filmowych; Natalia Kowalczyk – grafik, pracownik w Departamencie Promocji, Sportu i Turystyki UMWL.

Komisja, po obejrzeniu wszystkich 35 filmów, jednogłośnie wybrała laureatów, przyznając w sumie sześć nagród i pięć wyróżnień. W obu kategoriach konkursowych nagrodami są karty zakupowe o wartości 2000 zł za I miejsce, 1500 zł za II miejsce, 1000 zł za III miejsce oraz 500 zł za wyróżnienie. Każdy z laureatów otrzymuje też zestaw promocyjny „Lubelskie. Smakuj życia!”.

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

Kategoria „Film do 15 sekund”:

I nagroda. Mateusz Tomczak – „Lubelskie – warto tu kręcić”;

II nagroda. Szymon Łój – „W Lublinie dużo się dzieje”;

III nagroda. Karol Jakóbczyk – „Lublin – właśnie tak!”;

Wyróżnienie. Grzegorz Król – „Lubelskie, warto wstawać”;

Wyróżnienie. Maksymilian Rej – „Rowerowy Lublin”;

Wyróżnienie. Łukasz Jędrzejewski – „Film z Włodawy”.

Kategoria „Film od 15 sekund do 3 minut”:

I nagroda. Damian Pankowicz – „Lubelskie poza utartym szlakiem”;

II nagroda. Szymon Łój – „Lublin niejedno ma imię”;

III nagroda. Marcin Boroń – „Obcy w Lublinie”;

Wyróżnienie. Piotr Kocik – „Cebularz”;

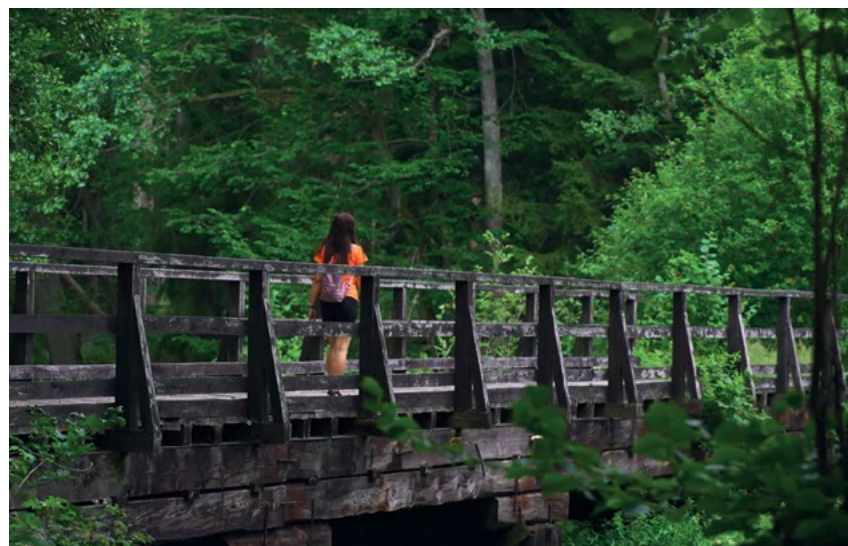
Wyróżnienie. Uczniowie kółka filmowego w SOSW dla Dzieci i Młodzieży Niestyszającej i Słabo Słyszającej im. J.P. II w Lublinie pod kierunkiem Elżbiety Grzesiuk-Zakrzewskiej i Grażyny Kaźmierczak – „Lubelskie. Migaj i smakuj życia!”.

Nagrodzone i wyróżnione filmy można obejrzeć na stronie promocja.lubelskie.pl. Filmy odtwarzane będą również podczas przedsięwzięć promocyjnych organizowanych lub współorganizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego.

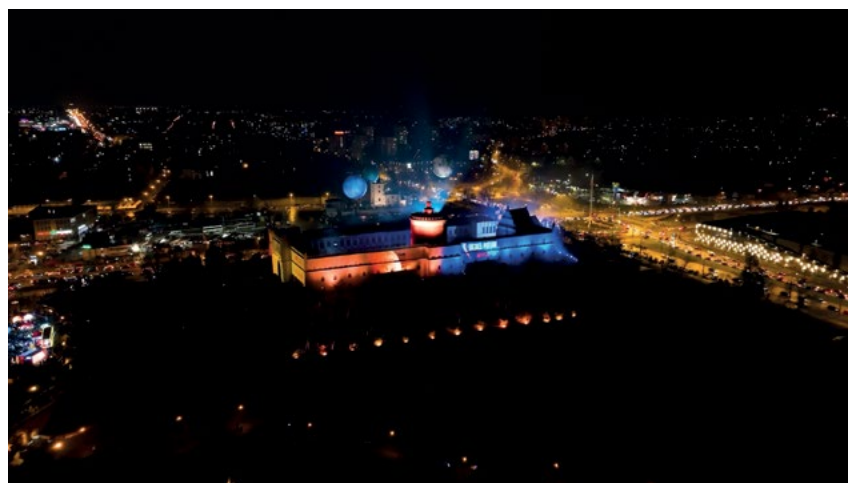
III nagroda dla filmu do 15 sekund. Lublin – właśnie tak! Karol Jakóbczyk

III nagroda w kat. wydarzenie. Lublin Europejską Stolicą Młodzieży, fot. Katarzyna Kubiak

I nagroda dla filmu od 15 sekund do 3 minut. Lubelskie poza utartym szlakiem. Damian Pankowicz

II nagroda dla filmu od 15 sekund do 3 minut. Lublin niejedno ma imię. Szymon Łój

ZAGRANICZNA PROMOCJA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

W PARYŻU, RIMINI I LONDYNIE

Lubelskie jako kierunek atrakcyjnych wypraw na wschodnie rubieże Unii Europejskiej. Dla tych, którzy poszukują miejsca na aktywny wypoczynek, a przy okazji chcieliby odkrywać ciekawą historię i bogate kulinarne tradycje. Tak region promował się na ważnych turystycznych targach w Paryżu, Rimini i w Londynie.

Udana promocja była efektem doskonałej współpracy Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej (LROT) i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego z Polską Organizacją Turystyczną (POT) i Zagranicznymi Ośrodkami POT we Francji, Włoszech i Wielkiej Brytanii. Dużą rolę odegrali też partnerzy z regionu, którzy wsparli promocję poprzez bezpośredni udział w targach oraz dostarczenie wydawnictw i materiałów promocyjnych.

IFTM PARYŻ

Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna promowała region lubelski podczas targów International & French Travel Market 17–19 września w Paryżu. Lubelska prezentacja była częścią dużego narodowego stoiska przygotowanego przez Polską Organizację Turystyczną.

Polskie stoisko przyciągnęło wielu zainteresowanych, a specjaliści z LROT odbyli mnóstwo ciekawych spotkań i inspirowanych rozmów, opowiadając gościom o historii, kulturze, kuchni i tradycjach, które stanowią o wyjątkowości naszego regionu.

Podczas targów turystycznych IFTM w Paryżu swoją premierę miał artykuł prezentujący województwo lubelskie w Petit Futé – jednym z najpopularniejszych magazynów turystycznych we Francji.

Na promocyjnym stoisku regionu znalazły się wydawnictwa i gadzety przekazane przez członków LROT, m.in.: Port Lotniczy Lublin, Lokalną Organizację Turystyczną „Metropolia Lublin”, Lokalną Organizację Turystyczną „Zamość i Roztocze”, Urząd Miasta w Józefowie. Słodkim akcentem były pyszne regionalne krówki.

TTG RIMINI

Polskie stoisko narodowe zostało zorganizowane też na targach TTG Travel Experience w dniach 9–11 października 2024 r. w Rimini. To największe targi turystyczne B2B, wyspecjalizowane w promocji i sprzedaży destynacji zagranicznych, krajowych, a także usług turystycznych na terenie Włoch. Wydarzenie bardzo istotne dla turystycznej promocji,

Lubelskie na targach WTM w Londynie, fot. archiwum LROT

bo Włosi to jeden z najchętniej podróżujących narodów Europy i jeden z tych, które najbardziej entuzjastycznie podchodzą do podróży.

Polskie stoisko zorganizowały: Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna, Dolnośląska Regionalna Organizacja Turystyczna, Zagraniczny Ośrodek Polskiej Organizacji Turystycznej w Rzymie oraz Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego i Port Lotniczy Lublin. Dzięki tej współpracy goście targów mogli lepiej poznać oferty turystyczne obu regionów – Lubelskiego i Dolnośląskiego, w zakresie turystyki aktywnej, przyrodniczej, kulturowej, kulinarnej i biznesowej.

Mocnym akcentem trzydniowej promocji naszego regionu były kulinaria, w tym degustacja serów (dojrzewających, podwędzanych i kozich, z dodatkiem ziół) z Radzyna Podlaskiego i Wilkołaza.

Targową promocję wsparły wydawnictwa dostarczone przez członków LROT: Lokalną Organizację Turystyczną „Metropolia Lublin”, Miasto Zamość – Zamojskie Centrum Informacji Turystycznej i Historycznej, Lokalną Organizację Turystyczną „Zamość i Roztocze”, IBB Hotel Grand Hotel Lublin, Urząd Miejski w Józefowie, Centrum Turystyki Wiejskiej „Alicja”, Muzeum Zamojskich w Kozłowie, Muzeum Wsi Lubelskiej, LOT „Kraina Lessowych Wąwozów”, Hotel Wieniawski w Lublinie, Akademię Nauk Stosowanych im. Wincentego Pola w Lublinie.

Warto zaznaczyć, że regionalne lotnisko Lublin rozwija regularne połączenia

z Włochami. Obok cieszących się dużą frekwencją lotów do Mediolanu, od wiosny przyszłego roku będzie można latać też regularnie do Rzymu.

WTM LONDYN

Lubelskiego nie mogło zabraknąć też na World Travel Market w Londynie. Wiodące na świecie wydarzenie turystyczne, odbyło się w dniach 5–7 listopada 2024 r., z udziałem ponad 4 tys. wystawców ze 184 krajów.

Narodowe stoisko przygotowała Polska Organizacja Turystyczna, a o promocję regionu zadbały: Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna, Departament Promocji Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, LOT „Metropolia Lublin”, Port Lotniczy Lublin, Lubelskie Centrum Konferencyjne.

Prestiżowe targi dały mnóstwo okazji do spotkań i nawiązania kontaktów z ważnymi graczami w branży turystycznej. W ciągu trzech dni nasze stoisko odwiedziły też setki zainteresowanych, a tematyka rozmów dotyczyła m.in.: Lublina jako Europejskiej Stolicy Kultury 2029, Zamościa znanego z listy dziedzictwa UNESCO, szlaków i programów turystyki aktywnej – rowerowej i kajakowej. Wielu gości było zaskoczonych bogatą i zróżnicowaną bazą hotelową, a także ofertą codziennych bezpośrednich połączeń lotniczych Lublina z Londynem.

MĘCZENNICZY PODLASCY Z PRATULINA

Pratulín nad Bugiem jest symbolem unickiego oporu. To właśnie tutaj, 150 lat temu, wojsko rosyjskie strzelało do unitów, którzy sprzeciwili się przymusowemu przejściu na prawosławie w ramach polityki rusyfikacji. Śmierć poniosło 13 bohaterów – błogosławionych Męczenników Podlaskich.

Kościół parafialny pw. świętych Piotra i Pawła w Pratulínie, fot. Henryk Marciniuk

Święty Jan Paweł II, 6 października 1996 r. (w roku jubileuszu 400-lecia Unii Brzeskiej) dokonał beatyfikacji Wincentego Lewoniuka i 12 Towarzyszy: Daniela Karmasza (jako przewodniczący bractwa, podczas obrony Kościoła stanął na czele z krzyżem, który przechowywany jest w Pratulínie do dziś), Łukasza Bojko, Konstantego Bojko, Konstantego Łukaszuca, Bartłomieja Osypiuka, Aniceta Hryciuka, Filipa Geryluka, Ignacego Frańczuka, Onufrego Wasyluka, Maksyma Hawryluka, Jana Andrzejuka, Michała Wawrzychuka.

KOŚCIÓŁ UNICKI

Kościół unicki powstał po Unii Brzeskiej w 1596 r., która doprowadziła do połączenia kościoła prawosławnego na terenach Rzeczypospolitej z kościołem katolickim. Unicy przyjęli zwierzchnictwo papieża i katolickie dogmaty, ale zachowali liturgię obrządku wschodniego, juliański kalendarz oraz brak celibatu duchownych. W XVIII wieku w Polsce mieszkało ich ponad 4,5 mln.

W XIX wieku car Aleksander II podpisał program likwidacji kościoła unickiego

i jego rusyfikacji. W tym czasie jedyna unicka diecezja – chełmska – obejmowała Podlasie i Lubelszczyznę z około 220 tys. wiernych. Zarządzenie o zmianie obrządku w kościołach unickich doprowadziło do licznych protestów i oporu. W konsekwencji wysłano wojsko carskie do ich stłumienia i uległości.

PRZEŚLADOWANIA

Po wywiezieniu pratulíńskiego proboszcza unicy przeciwstawili się przekazaniu cerkwi prawosławnemu duchownemu. W konsekwencji gubernator carski wprowadził wojsko. Chociaż unicy byli świadomi zagrożenia życia, bronili swojej świątyni. 24 stycznia 1874 r. carscy kozacy zabili 13 parafian, a ranili około 180 osób. Do podobnych wydarzeń doszło 17 stycznia 1874 w Drelowie, gdzie zginęło 13 unitów.

Oto relacja z tamtego dnia za unickim duchownym T. Telakowskim: „Parafianie cerkiew zamknęli na klucz i trzymali u siebie. Urban chcąc się dostać do cerkwi, dał o tym znać do władz i przybyli naczelnik powiatu (miejscowego)

konstantynowskiego ze swego miejsca zamieszkania Janowa, praporszczyk Kutanin, elegancki moskalić, przybyło i wojsko pod dowództwem także Niemca, oficera Steina. Naczelnik Kutanin, pięknie wychowany młodzieniec, rozumiejący rzeczy po swojemu, tłumaczył ludowi, aby się zgodzili z nieodwołalną koniecznością, aby oddali klucze i poszli teraz do domów, a następnie, by nie stawiali więcej oporu księdzu, którego rząd przysłał. Wszelkie perswazje skończyły się, jak to łatwo wnieść, na niczym. Kutanin więc na kształt Piłata zrobiwszy swoje obmył ręce i ustąpił na bok, a wystąpił na plac jako apostoł Stein. [...] Stein nie silił się na dalsze argumentacje. Powtórzył rozkazy, a gdy te nie zostały spełnione i lud stał w wielkiej masie na cmentarzu, rozkazał tak samo jak Bek w Drelowie rzucić się wojsku z bagnetami na lud. Rozerwało wojsko parkan drewniany okalający dookoła cerkiew, lud bronił. Dalsze czynności powtórzyły się te same, co i w Drelowie. Lud szturm odparł straciwszy kilku w rannych i pozostał niemy na placu. Stein pominął już rzucanie postrachu pustymi nabojami, od razu zakomenderował rozkazując nabić ostro broń. Gdy wydano rozkaz do wystrzału, lud rzucił, co miał w rękę i ukląkł jak jeden człowiek, i chórem zaczęła śpiewać „Święty Boże”, dalej „Kto się w opiekę”. Kule leciały jak grad. Padali wieśniacy zabici, pochylały się głowy rannych. Pierwszy padł zabity Nicenty Hryciuk ze wsi Zaczopek. [...] Nie każdy jednak żołnierz miał odwagę strzelać górą, bo trupów przybywało, a rannych już bardzo wielu leżało. Lud jednak nie ruszał się i nie rozchodził, ale śpiewał ciągle pieśni do Stwórcy” (H. Dylągowa, „Unia brzeska i unicy w Królestwie Polskim”).

Pogrzeb zabitych nastąpił prawdopodobnie 27 stycznia 1874 r. bez udziału rodzin. Wojsko carskie wrzuciło ciała do jednego dołu, a ziemię zrównało. W 1990 r. szczątki zostały ekshumowane i przeniesione do kościoła parafialnego Świętych Apostołów Piotra i Pawła.

Dawny cmentarz unicki z pomnikiem zwieńczonym „kamienną babą”, fot. Henryk Marciniuk

MARTYRIUM PRATULIŃSKIE

Istniejący od XV w. Pratulina (dawniej Hornowo) to obecnie wieś z zaledwie kilkunastoma gospodarstwami. Drewniany kościół wybudowano w XVII wieku, a w 1832 r. na jego miejscu powstał obecny, murowany kościół pw. św. św. Piotra i Pawła. Neoklasycystycznej świątyni towarzyszy wolnostojąca dzwonnica, a kościelny teren, otoczony murem porastają stare drzewa. W kościele znajdują się: cenna siedemnastowieczna ikona Matki Boskiej, krzyż trzymany podczas męczeństwa przez unitów oraz sarkofag z relikwiami Błogosławionych.

Drewniana cerkiew, której bronili pratuliniacy unicy, została zbudowana w 1852 roku, a rozebrana z nakazu władz rosyjskich w 1886. Była to budowla na podmurówce, przykryta wysokim dachem z trzema kopułkami. Do dziś zachowały się z niej fundamenty, które można zobaczyć w drewnianym kościele, postawionym na miejscu dawnej świątyni. Obecna budowla, pochodząca z XVIII wieku, została przewieziona do Pratulina ze Stanina w latach 2009-2012. Znajduje się w niej ośrodek dokumentacji i Muzeum Męczenników Podlaskich. Obok postawiono pomnik męczenników z ich nazwiskami.

Na terenie parafii wybudowano okazałe figuralne stacje Drogi Krzyżowej, usytuowane wśród pól i łąk. Pielgrzymi i turyści spacerują też chętnie tzw. „Drózkami Męczenników”, wyznaczonymi przez trzynaście drewnianych kapliczek, upamiętniających trzynastu błogosławionych.

Nieopodal znajduje się dawny cmentarz unicki ze zbiorową mogiłą ofiar, na której w latach 30-tych XX w. postawiono pomnik z polnych kamieni zwieńczony tzw. „kamienną babą”. Takie tajemnicze obiekty, przypominające kształtem krzyże pokutne, znajdują się jeszcze w innych podlaskich miejscowościach – Neplach i Woskzrenicach. Wykonane w dość prymitywny sposób, łączą w sobie tradycje kultu pogańskiego i wiary chrześcijańskiej.

W Pratulinie została utworzona dydaktyczno-historyczna „Ścieżka Historii

Unii”, która przybliży dzieje Unii Brzeskiej na nadbużańskiej ziemi.

NA TURYSTYCZNYCH SZLAKACH

Od pięciu lat w Pratulinie funkcjonuje Dom Pielgrzyma, mogący przyjąć na nocleg do 80 osób. Goście znajdą tu też restaurację, kawiarnię i sklepik z pamiątkami, a przy obiekcie wyznaczono tereny rekreacyjne z boiskami do gry oraz miejscami na grill i ognisko.

Pratulina jest też znanym przystankiem na międzyregionalnym Wschodnim Szlaku Rowerowym Green Velo, wiodącym przez pięć województw Polski Wschodniej oraz na regionalnym Nadbużańskim Szlaku Rowerowym, prowadzącym od Janowa Podlaskiego przez Włodawę do Hrubieszowa.

Turyści bez problemu znajdą w okolicznych miejscowościach również inne możliwości aktywnego spędzenia czasu, np. jazdy konnej czy spływu kajakiem. Wielu z nich łączy takie wyprawy ze zwiedzaniem historycznych miejsc i obiektów, w tym nadbużańskich sanktuariów, m.in. neounickiego Unitów Podlaskich w Kostomłotach, rzymskokatolickiego MB Kondeńskiej w Kodniu czy prawosławnego św. Onufrego w Jabłecznej.

Dorota Marciniuk-Gołąb

Martyrium pratulinińskie – cerkiew mieszcząca Muzeum Męczenników Podlaskich, w tym fundamenty pierwotnej świątyni, rozebranej przez rosyjskich zaborców, fot. Henryk Marciniuk

LUBELSKIE OKIEM I W OBIEKTYWIE PODRÓŻNIKÓW

INSPIRUJĄCE PODRÓŻE BLOGERÓW

KIERUNEK LUBELSKIE

Rezerwat „Krowia Wyspa” na Wiśle, fot. kolemsietoczy.pl

Co roku lubelskie szlaki przyciągają znanych blogerów czy youtuberów, którzy odkrywają piękno naszego regionu. Wśród nich znajduje się Karol Werner piszący już od ponad 10 lat o rowerowych podróżach na blogu „Kołem się toczy”, Aldona i Daniel z KamperManiaka, którzy od pięciu lat przemierzają świat w swoim kamperze o imieniu „Groszek” oraz Piotr i Zosia, twórcy kanału podróżniczego Gdzie Bądź. Każdy z nich odkrywa i pokazuje piękno regionu na swój sposób, inspirując innych do podróży.

Dzięki swoim blogom, kanałom czy innym mediom stają się znani i lubiani, a ich podróżnicze przygody i opowieści, śledzone i komentowane przez tysiące odbiorców, mogą być przydatną podpowiedzią przy wyborze kierunku weekendowego czy dłuższego wyjazdu.

KOŁEM SIĘ TOCZY

Karol Werner, autor bloga „Kołem się toczy”, to jeden z najbardziej rozpozna-

walnych podróżników rowerowych młodego pokolenia. Jego relacje z podróży po ponad 35 krajach świata przyciągają uwagę nie tylko wciągającymi tekstami, ale również profesjonalnie zmontowanymi filmami. Celem jego najnowszej wyprawy był Małopolski Przełom Wisły. Rowerową podróż rozpoczął w Puławach, przemierzając malownicze Powiśle lubelskie w górę rzeki, a w drodze powrotnej spłynął packraftem.

Choć trasa wydaje się łatwa, Karol przyznaje: „jakby ktoś się zastanawiał, czy są jakieś rowerowe wyzwania, to są. Jak się od rzeki na chwilę odjeżdża, no to bym powiedział, że jest nawet trochę alpejsko, jeśli chodzi o te procenty nachylenia”.

Lubelskie Powiśle zachwytiło Karola dostępnością widoku na Wisłę, co bardzo uatrakcyjnia jazdę, a co nie zdarza się często na trasach wzdłuż polskich rzek. Praktycznie na większości takich

Prehoryle - wyspa pomiędzy Bugiem a jego starorzeczem, zwanym bużyskiem, fot. Kampermaniak.pl

tras nie można oglądać rzecznych panoram, bo zasłaniają je drzewa, szuwały albo wysokie wały. Nad Wisłą w Lubelskiem jest inaczej, bo nie brakuje punktów widokowych na rzekę i jej dolinę.

Jeśli jesteście ciekawi co zachwycało Karola podczas jego podróży wzdłuż lubelskiego odcinka Wisły, zapraszamy na bloga www.kolemsietoczy.pl oraz do obejrzenia filmu dokumentującego jego wyprawę: <https://www.youtube.com/watch?v=oREKu-v1YRo&t=976s>.

KAMPERMANIAK

Daniel i Aldona to kolejni podróżnicy prowadzący jeden z najpopularniejszych kanałów karawaningowych na YouTube, gdzie dzielą się swoimi przygodami i doświadczeniami z podróży, inspirować innych do odwiedzenia tych miejsc. Tym razem naszymi Tony Halik i Elżbieta Dzikowska odkrywali egzotyczną Krainę Bugu. Postanowili sprawdzić bezpieczeństwo tej części Polski ze względu na jej przygraniczne położenie. „Nie ma najmniejszego problemu, żeby móc tutaj spokojnie biwakować, bo tereny są przepiękne, spokojne i można tu naprawdę odpocząć” – stwierdzili blogerzy.

Swoją podróż zaczęli od wsi Gnojno, znanej z urokliwych krajobrazów oraz związku z Wacławem Kowalskim, aktorem znanym z roli Pawłaka w filmowej trylogii o „Samych Swoich”.

„Poznani ludzie mieszkający nad Bugiem żyją w rytmie slow, zupełnie inaczej niż w innych częściach Polski, a dziewicza natura, liczne lasy i pola, sprawiają, że w tej krainie można zaznać prawdziwej ciszy i odpocząć jak nigdzie indziej. Naszym zdaniem Dolina Bugu, tak jak sama rzeka Bug, jest najbardziej intrygującą i dziką krainą w Polsce, w której wiele zostało jeszcze do odkrycia”. Po takiej rekomendacji niejednego podróżnika i niejedna grupa odkrywców nowych miejsc i klimatów z pewnością rozważy nadbużański kierunek i wybierze go na cel przyszłorocznych wypraw.

Przemierzając drogę wojewódzką nr 816, znaną jako „Nadbużanka”, Daniel i Aldona uznali że „jest to jedna z najpiękniejszych i najbardziej romantycznych tras w Polsce”. Droga liczy 166 km długości i jej głównym atutem, oprócz jazdy wzdłuż pięknej i dzikiej rzeki Bug, jest małe natężenie ruchu, co pozwala kontemplować naturę i zwiedzać po drodze liczne atrakcje. Odwiedzili m.in. takie miejsca jak: Rezerwat „Szwajcaria Podlaska” z przepiękną panoramą na rzekę Bug, Stadninę koni w Janowie Podlaskim, sanktuarium w Kostomłotach, Kodniu i Jabłecznej. Odwiedzili również

Splyw packraftem na Wiśle w okolicach Kaliszan, fot. kolemsietoczy.pl

Sławatycze słynące z Brodaczy i sęka-
czy, Trójstyk Granic Polska – Białoruś
– Ukraina, usytuowany kilka kilometrów
na południe od Włodawy czy najdalej na
wschód wysunięty punkt Polski, znajdu-
jący się nad zakolem Bugu w gminie
Zosin.

Mnóstwo pięknych zdjęć z ich lu-
belskiej podróży znajdziecie na blogu:
www.kampermaniak.pl, a spektakularne
ujęcia, wywiady z niezwykłymi ludźmi
oraz dawkę pozytywnej energii jaka pły-
nie od tej niesamowitej pary znajdzie-
cie w filmie: [https://www.youtube.com/
watch?v=1tcOVrYCxXQ](https://www.youtube.com/watch?v=1tcOVrYCxXQ).

GDZIE BĄDŹ

Kolejnymi yotuberami którzy odwiedzili
region lubelski byli Piotr i Zosia, prowa-
dzący bloga „Gdzie Bądź”. Ich przygodę
z Lubelską częścią Roztocza rozpoczęli od
słów piosenki:

„Pójdę na Roztocze, na zielony szlak
Pójdę na Roztocze, kochać las
Pójdę na Roztocze, gdzie twe oczy
Poprowadzą nas...”

To podróżnicy, którzy w 2016 r. wy-
jechali w 15-miesięczną podróż dookoła
świata. Dzięki relacjom w mediach spo-
łecznościowych chcą inspirować do życia
w zgodzie z samym sobą oraz krzewienia
idei świadomego podróżowania. Celem
ich podróży jest również edukacja (swo-
je filmy koncentrują na dzikiej przyrodzie
i naturalnych atrakcjach) oraz inspirowa-
nie do spełniania marzeń. I w duchu tej
filozofii przemierzyli również Roztocze,
odkrywając jego dziką naturę w tandemie
na rowerze, w kajaku oraz pieszo. Odwie-
dzili Józefów, Szczepieszyn, Zwierzyniec,
Skansen pszczelarski w Mikrelipiu czy Ga-
lerię Szur w Górecku Kościelnym. Postano-
wili przemierzyć fragment niebieskiego
głównego szlaku Roztocza przez Szczepieszynski Park Krajobrazowy zwracając uwagę, że Roztocze jest pełne wspaniałych miejsc do pokonania - Roztoczański Park Narodowy, cztery parki krajobrazowe oraz 17 rezerwatów przyrody.

Filmowe podsumowanie całej podró-
ży przez Roztocze znajdziecie na stronie
<https://www.youtube.com/watch?v=DBThRdp3npA>

Lubelskie szlaki przyciągają nie tyl-
ko miłośników przyrody, ale także tych
poszukujących spokoju i unikalnych do-
świadczeń. Dzięki relacjom blogerów każ-
dy może odkryć magię tego regionu!

Joanna Opiela-Basińska

Kamperem nad Bugiem - przy pomnikowym dębie w monasterze w Jabłecznej, fot. Kampermaniak.pl

Spotkanie podczas spływu Wieprzem na Roztoczu, fot. @GDZIEBADZ

Nad Bugiem w rezerwacie „Szwajcaria Podlaska”, fot. Kampermaniak.pl

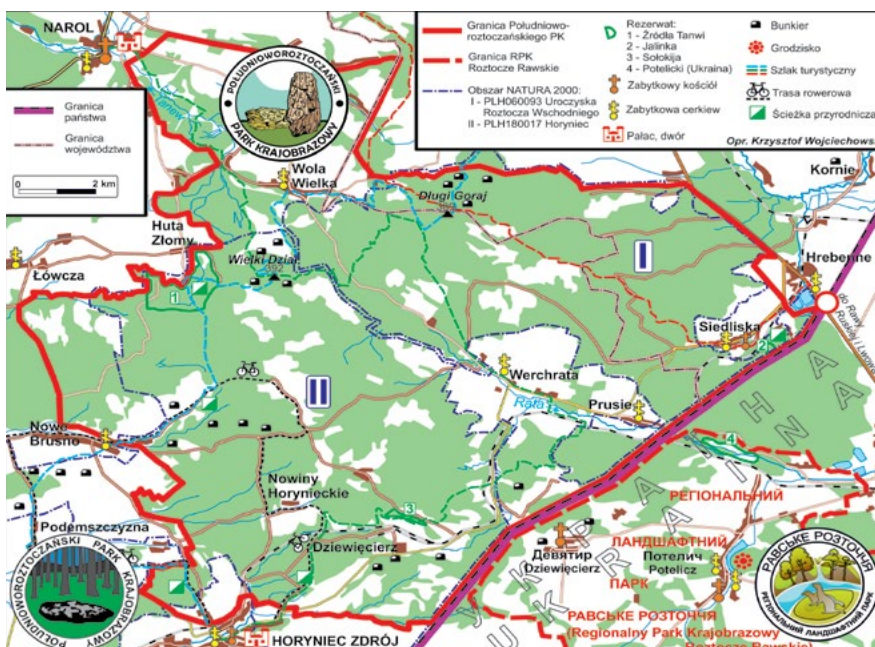
POŁUDNIOWOROZTOCZAŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY

PERŁKA POŚRÓD ROZTOCZAŃSKICH KRAJOBRAZÓW

Krağly Goraj (388,7 m n.p.m.) – najwyższe wzniesienie województwa lubelskiego, fot. Krzysztof Kowalcuk

Najwyższe wzniesienia Roztocza w polskiej części tej rozległej krainy, źródła Tanwi i Prutnika, stare wapienne kamieniołomy i warsztaty kamieniarskie wytwarzające niegdyś w wielkich ilościach kamienne krzyże i nagrobki. Przepiękne drewniane i murywane cerkwie, dziesiątki betonowych bunkrów i innych umocnień z okresu II wojny światowej oraz geologiczna i turystyczna osobliwość – skamieniałe drzewa. To tylko część atrakcji Południowego Roztocza, którego znaczny obszar chroni Południoworoztoczański Park Krajobrazowy.

Park zajmuje powierzchnię 20 256 ha, z czego 16 237 ha znajduje się w woj. podkarpackim, a 4 019 ha w woj. lubelskim. Część podkarpacka Parku została utworzona w 1989 r., a lubelska w 1991 r. Celem

ochrony jest zachowanie unikalnych wartości przyrodniczych Roztocza Południowego (zwanego też Wschodnim), zwartych kompleksów leśnych oraz pokładów skamieniałych drzew.

FLORA I FAUNA

Roztocze Południowe (Wschodnie) stanowi część Roztocza – wału wzniesień ciągnącego się od Kraśnika aż po Lwów. Zbudowane jest z pokładów kredowych, na których zalegają utwory trzeciorzędowe, o urozmaiconej rzeźbie. Ponad płaszczyznami górują wzgórza ostańcowe.

Dominującym elementem Parku są lasy, które w części lubelskiej zajmują ponad 70% powierzchni, a w części podkarpackiej 64%. Są to głównie lasy mieszane z naturalnymi fragmentami buczyny karpackiej, z runem bogatym w wiele rzadkich roślin górskich. Do osobliwości florystycznych należą: bagnica torfowa, rosiczka okrągłolistna, storczyk krwisty, wilczomlecz migdałolistny.

Wśród awifauny spotkać można takie gatunki jak: orlik krykliwy, puszczyk uralski, bocian czarny, przepiórka, dudek. Większe ssaki reprezentują: łoś, jeleni, dzik i sarna. Z ssaków drapieżnych warto wymienić wilka i rysia. Na uwagę zasługuje występowanie kilku gatunków

W Muzeum Skamieniałych Drzew w Siedliskach, fot. Stanisław Turski

rzadkich owadów, takich jak: modliszka, mianiek tęczowiec, nadobnica alpejska oraz ciepłolubne gatunki mrówek.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na terenie Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego znajdują się trzy rezerваты przyrody: „Sołokija” – z naturalnym skupiskiem kilkuset jałowców; „Źródła Tanwi” – chroniący rozległe torfowisko źródliskowe oraz „Jalinka”, który chroni naturalne stanowisko lasu grądowego z udziałem jodły oraz bogate skupisko skamieniałych drewn.

Na terenie Parku jest 18 pomników przyrody ożywionej. Ustanowiono także pomniki przyrody nieożywionej: wychodnie skałek wapiennych w okolicy Horyńca i Monasterza oraz źródła rzeki Prutnik w Siedliskach.

W granicach parku znajdują się także obszary sieci Natura 2000: SOOS „Dolina Dolnej Tanwi”, SOOS „Uroczyska Roztocza Wschodniego” oraz SOOS „Horyniec”.

SKAMIENIAŁE DRZEWA

Osobliwością geologiczną, ale także turystyczną Parku są skamieniałe drzewa. Ich liczne fragmenty na Roztoczu Południowym należą do największych skupisk tego typu fosyliów w Polsce. Po-

chodzą z trzeciorzędu, z epoki miocenińskiej. Skamieniałe drzewa roztoczańskie należą do drzew iglastych, najczęściej reprezentowanych przez rodzaj sekwoja. Ich współczesnym przedstawicielem jest cypryśnik błotny, polecany do sadzenia na wilgotnych stanowiskach, np. nad oczkami wodnymi – jego uprawę znajdziemy m.in. nad stawem w Siedliskach.

Jedną z podstawowych form fosylizacji drewna drzew iglastych jest kamieniecie. Wszystkie znajdujące na Roztoczu kopalne drzewa charakteryzują się mineralizacją krzemionkową. W kolejnej fazie skamieniałe pnie zostały rozdrobnione i przemieszczone m.in. przez działalność lodowcową w okresie plejstocenijskim. Okazy pni są różnej wielkości – od pojedynczych rozmiarów bloków do całkiem drobnych, kilkucentymetrowych ułamków. Pnie skamieniałych drzew zalegające na obszarze Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego, gdzie znajduje się ich największe zagęszczenie, poddano ochronie prawnej.

Wizytówką Siedlisk jest również wiejskie muzeum, które powstało w budynku byłej szkoły podstawowej. Na muzeum składają się trzy izby tematyczne. Najważniejszą jest izba drzew skamieniałych – jest to największy tego typu zbiór w Polsce. Muzeum dysponuje około 500 eksponatami o różnych kształtach i barwach. Teren występowania skamieniałych drzew znalazł się w granicach projektowanego Geoparku „Kamienny Las na Roztoczu”.

Świadczy to o bardzo dużych walorach przyrodniczych i turystycznych.

MIEJSCA HISTORYCZNE

W obszarze Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego zachowały się też liczne cerkwie, kościoły, kaplice i zabytki kresowej kultury materialnej. Jedną z atrakcji turystycznych jest kapliczka „Nad źródłem” w Siedliskach. Krystaliczna woda, pulsująca niczym małe gejzery w piaszczystym dnie źródlika, ma – według miejscowego przekazu – właściwości uzdrawiające. Wewnątrz kapliczki znajduje się dwustronny obraz – ikona przedstawiająca św. Mikołaja i Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny. Jest to wspólne miejsce kultu dla katolików rzymskich i grekokatolików.

Takich miejsc i obiektów znajdziemy więcej, np. piękny drewniany zespół cerkiewny w sąsiadującym z Siedliskami Hrebennem. Cerkiew z II poł. XVII w., pw. św. Mikołaja służy dziś za świątynię zarówno katolikom, jak i grekokatolikom.

Wśród innych zabytkowych cerkwi w obszarze Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego warto zobaczyć drewniane i murowane świątynie w: Siedliskach (w woj. lubelskim) oraz w Prusiu, Woli Wielkiej i Werchracie (w woj. podkarpackim).

Wyjątkową pamiątką po dawnych wiekach i mieszkańcach tych terenów są tzw. krzyże bruśnieńskie. Kamień wydobywano w bardzo wielu miejscach

Kamienny nagrobek z krzyżem bruśnieńskim – typowy element krajobrazu Roztocza Południowego, fot. Krzysztof Kowalczyk

Południowego Roztocza, m.in. w Hucie Różanieckiej, Płazowie, Woli, Wielkiej, Hucie Lubyckiej, Brusna i Dziewięcierza. W zależności od pokładu i jakości pozyskanego materiału, wypalano z niego wapno, służył do wyrobu kamiennych krzyży i żaren, do budowy domów i ogrodzeń, a zdunowie wykorzystywali go do wznoszenia pieców i kominów.

Z miejscowego kamienia wykonywano też słynne krzyże bruśnieńskie, a kamiarskie tradycje miejscowości Brusno (w woj. podkarpackim, na zachodnim krańcu Południoworoztoczańskiego PK) sięgają XVI wieku. Intencje stawiania kamiennych krzyży były bardzo różne. Pierwsze pojawiły się na zbiorowych mogiłach ludzi, którzy zginęli w wyniku najazdów tatarskich na Ziemię Lubaczowską. Ostatni najazd odnotowano w 1672 roku. W 1848 roku, kiedy w Galicji zniesiono pańszczyznę, na tą okoliczność chłopci stawiali na polach kamienne krzyże, jako znak uzyskanej wolności. Jeszcze dzisiaj spotkać można samotne krzyże upamiętniające to wydarzenie. Również ustanie epidemii upamiętniano postawieniem we wsi kamiennego krzyża.

Stawianie krzyży stało się „modne”, dlatego też kogo było stać, ten fundował krzyż, upamiętniając na ogół radosne wydarzenia, np.: szczęśliwy powrót z Ameryki, powrót z wojny, ustąpienie klęski nieurodzaju i plagi głodu, narodziny dziecka czy prywatne objawienie.

Inną historyczną pamiątką i atrakcją turystyczną Roztocza Południowego są pozostałości radzieckich umocnień z II wojny światowej. To część tzw. „linii Mołotowa”, czyli fortyfikacji na granicy radziecko-niemieckiej, budowanych przez wojska sowieckie w latach 1939-1941. Z dawnej linii obronnej rejonu rawskiego zachowało się ponad sto żelbetowych

Zespół cerkiewny pw. św. Mikołaja w Hrebennem, fot. Stanisław Turski

bunkrów, a także betonowych zapór i rowów przeciwczołgowych. W części Parku w woj. lubelskim jest ponad 50 bunkrów, a ich największe skupisko napotkamy na południowy zachód od Lubyicy Królewskiej, m.in. w okolicach wsi Dęby, Pawliszcze, Huta Lubycka oraz Krągłego Goraja (388,7 m n.p.m.), będącego najwyższym wzniesieniem w naszym regionie.

TURYSTYKA

Przez teren Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego przebiegają turystyczne szlaki piesze: „Szlak Wolnościowy” (czerwony, 44 km) prowadzący z Tomaszowa Lubelskiego do Hrebennego przez Bełzec, Krągły Goraj i Siedliska; szlak „Po bunkrach linii Mołotowa” (niebieski) wiodący z Huty Lubyckiej przez Krągły Goraj, Lubykę Królewską, Teniatyska i Mosty Małe do Hrebennego; „Szlak im. Brata Al-

berta” (zielony, 40 km, w woj. podkarpackim) – z Horyńca do Narola przez Dziewięcierz, Werchratę, Monastyr i Wielki Dział.

We wschodniej części Parku przebiega kilkunastokilometrowy odcinek Centralnego Szlaku Rowerowego Roztocza. Szlak, o długości 187 km, położony w całości w woj. lubelskim, prowadzi od Kraśnika przez Zwierzyniec do Hrebennego. Końcowy odcinek w polskich granicach i jednocześnie w granicach Parku wiedzie od wsi Potoki przez Siedliska do Hrebennego.

Poznanie przyrodniczych, krajobrazowych i historyczno-kulturowych walorów Parku umożliwiają też ścieżki tematyczne: ścieżka historyczno-przyrodnicza po Południoworoztoczańskim Parku Krajobrazowym (5 km), ścieżka „Kobyle Jezioro” (2 km), ścieżka w rezerwacie „Źródła Tanwi”, ścieżka „Dolina Brusienki” (11 km), ścieżka przyrodniczo kulturowa z Horyńca Zdroju do Nowin Horynieckich (11 km) oraz ścieżka edukacyjna „Szlakiem Skamieniałych Drzew” (2 km). Ta ostatnia, wytyczona przez Nadleśnictwo Tomaszów Lubelski w Siedliskach, prowadzi do najciekawszych miejsc w tej wsi i jej okolicach, m.in.: parku podworskiego książąt Sapiehów z grupą pomnikowych dębów i dawną kaplicą, a dziś kościołem pw. MB Nieustającej Pomocy; plantacji cyprysnika błotnego, rezerwatu „Jalinka” z lasem grądowym i licznymi okazami skamieniałych drzew; kurhanu zwanego „Wzgórzem Tatarskim”; kapliczki św. Mikołaja nad źródłem; Muzeum Skamieniałych Drzew i cerkwi greckokatolickiej pw. św. Mikołaja.

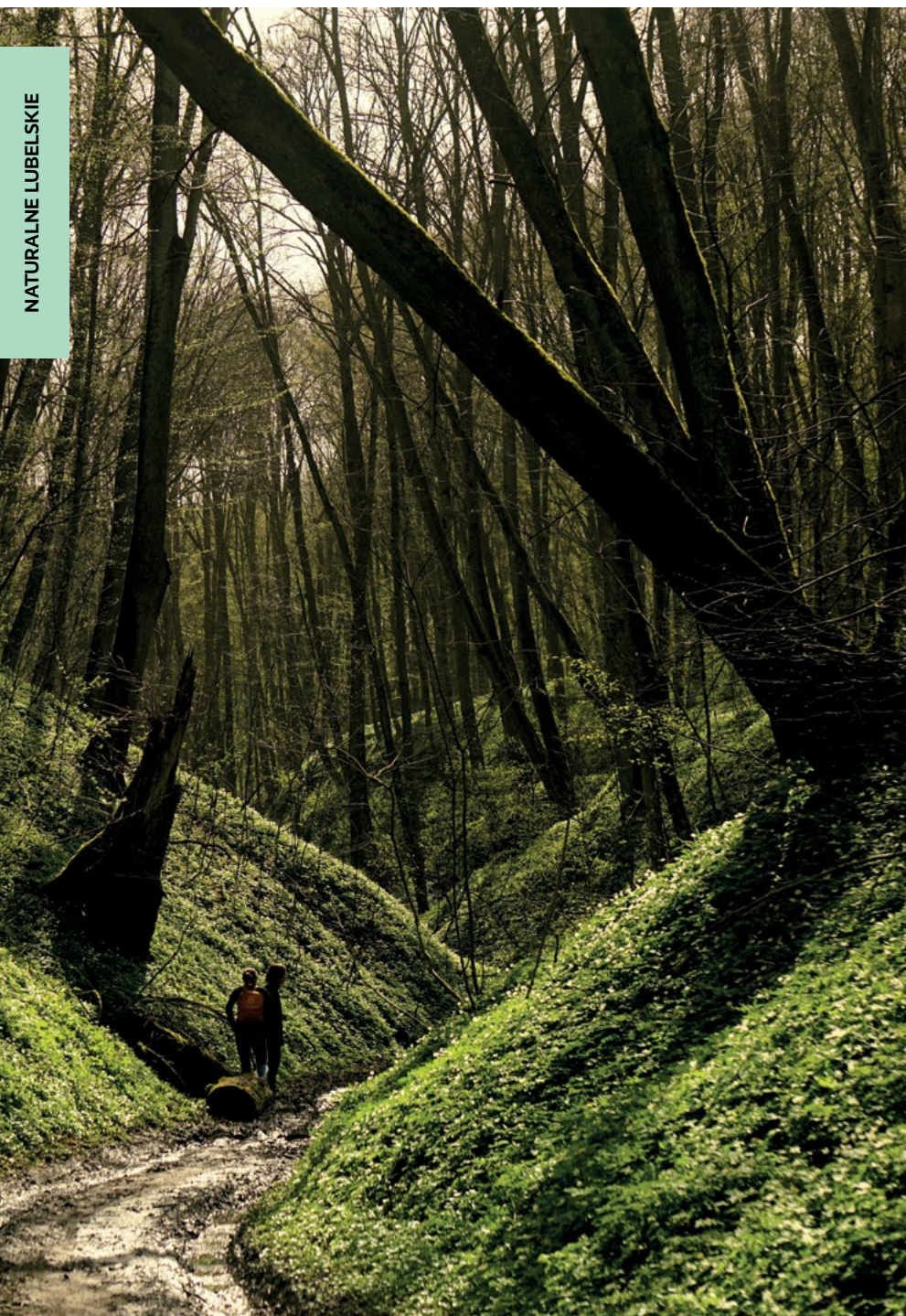
Małgorzata Ciuryło
Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych
Oddział w Zamościu

Jeden z bunkrów tzw. „linii Mołotowa” - sowieckich umocnień z pierwszych lat II wojny światowej, fot. Krzysztof Kowalczyk

ZACHOWAJMY WĄWOZY LESSOWE

Projekt pn. „Zachowajmy wąwozy lessowe – ochrona unikalnych form geomorfologicznych i ich mieszkańców na terenie Lubelskich Parków Krajobrazowych” został zrealizowany dzięki dofinansowaniu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. Choć jego realizacja właśnie się zakończyła, to stał się początkiem akcji, którą będziemy zajmować się w kolejnych latach.

NATURALNE LUBELSKIE

W roku 2024 Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych pochylił się nad kolejnym, specyficznym i charakterystycznym dla Lubelszczyzny, środowiskiem i wyjątkowo malowniczym elementem krajobrazu, jakim są lessowe wąwozy. Wąwozy to charakterystyczne formacje rzeźby terenu polskich wyżyn, a ich największe zagęszczenie spotykamy u nas: na Wyżynie Lubelskiej – w Kazimierskim, Wrzelowieckim, Krzczonowskim i Skierbieszowskim Parku Krajobrazowym oraz na Rostoczu – w Szczebrzeszyńskim i Krasnobrodzkim Parku Krajobrazowym.

ZAGROŻENIA

Aby zająć się ochroną danego środowiska najpierw musimy określić, co jest dla niego zagrożeniem. W przypadku wąwozów, niestety, głównym zagrożeniem jesteśmy my – ludzie. Oczywiście nie wszyscy – na pewno nie są to poszukujący kontaktu z dziką przyrodą miłośnicy ciszy i spokoju, turyści piesi i rowerowi, biegacze, ale też i mieszkańcy „wąwozowych terenów”, utożsamiający się ze swoją okolicą i jej krajobrazem. Zagrożeniem dla wąwozów są ci nieświadomi, dla których ciągle tzw. doły są świetnym miejscem do wywożenia śmieci, czy miłośnicy sportów motorowych, dla których wąwozy to atrakcyjne miejsca do realizacji offroadowych pasji.

„PIEKIEŁKO” I „OLSZOWY DÓŁ”

Namacalnym i widocznym efektem projektu „Chrońmy lessowe wąwozy” jest wyznakowanie dwóch ścieżek przyrodniczych: „Piekiełko” w Szczebrzeszyńskim Parku Krajobrazowym (zupełnie nowy szlak) i „Olszowy Dół” w Kazimierskim Parku Krajobrazowym (przeznakowanie starej ścieżki w formę pętli atrakcyjnej dla turystyki rodzinnej i weekendowej).

Uznaliśmy, że wąwozy są doskonałym miejscem do edukacji przyrodniczej

Czyż w wąwozie nie może być pięknie? Wiosenny spacer pośród kobierców zawilców, fot. Michał Zieliński

Zajęcia edukacyjne w wąwozie, fot. Michał Zieliński

i geograficznej, a wędrowka po nich pozwoli zrozumieć szereg zachodzących w nich procesów. Na starcie ścieżek zostały postawione tablice informacyjne, a na trasie słupki z QR kodami, pod którymi kryją się szczegółowe informacje dotyczące otoczenia ścieżek. O przebiegu ścieżek i ich walorach napiszemy w kolejnych numerach „Lubelskie.pl” – bliżej sezonu turystycznego i czasu, kiedy wąwozy rozkwitną wiosennym kobiercem kwiatów.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE

Wychodząc z założenia, że edukacja jest kluczem do świadomej ochrony, w sześciu wymienionych wyżej parkach krajobrazowych umieszczone zostały tablice szczegółowo informujące o pochodzeniu wąwozów i ich specyfice geologicznej. Również tam, przy wejściach do wąwozów, postawiliśmy tablice z zakazem poruszania się pojazdami offroadowymi, czyli motocyklami enduro, quadami i samochodami z napędem 4x4. Kierowcy takich pojazdów z reguły tłumaczą się niezajomością przepisów i brakiem wiedzy o zakazie poruszania się po bezdrożach. Tymczasem rozjeżdżanie lessowych wąwozów stanowi główne zagrożenie i prowadzi do ich degradacji. Ruch pojazdów mechanicznych powoduje ubicie gleby, co zmniejsza jej przepuszczalność dla wody. Powstają też rowy i uskoki, które intensyfikują spływ wody, przyczyniając się do szybkiej erozji ścian wąwozów. Pojazdy niszczą również roślinność porastającą zbocza wąwozów, która pełni kluczową rolę w stabilizacji gleby. Uszkodzenie roślin sprawia, że gleba staje się jeszcze bardziej narażona na osunięcia. Hałas, drgania i spaliny negatywnie wpływają na rośliny i zwierzęta.

Wraz z postawieniem tablic zakazujących wjazdu zawiązała się inicjatywa organizacji tzw. patroli antyquadowych. Funkcjonariusze Policji, Straży Leśnej oraz pracownicy

ZLPK w ramach wspólnych działań patrolują wąwozy. Były już pierwsze zatrzymania, mandaty i wnioski do sądu o ukaranie za nielegalne rajdy po wąwozach.

ODŚMIECANIE WĄWOZÓW

Kolejnym problemem są różnego rodzaju śmieci zalegające w wąwozach. Proceder wywożenia śmieci do lasu, na szczęście, powoli zamiera. Ale co zrobić ze śmieciami, które już się tam znalazły? Organizowane są więc z inicjatywy Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych akcje „odśmieciania” lasów i wąwozów. Te skierowane są głównie do młodzieży – poza fizycznym usunięciem śmieci z miejsc, gdzie nie powinno ich być, akcje niosą też istotny walor edukacyjny. Kto raz wynosił śmieci z lasu, sam nigdy śmieci w lesie nie zostawi!

W ramach omawianego projektu młodzież sprzątała wąwozy w Kazimierskim, Szczepieszyskim i Wrzeliwieckim Parku Krajobrazowym. „Brudnej robocie” towarzyszyły prelekcje o wąwozach i ogniska z tradycyjnym pieczeniem kielbasek. Oczywiście akcje będziemy kontynuować, aby z czasem całkowicie oczyścić wąwozy. Apelujemy też do turystów i spacerowiczów: widzisz śmiecia – odnieś go do śmietnika! Z góry dziękujemy!

BUDKI DLA POPIELIC

W ramach projektu postanowiliśmy też zrobić coś dobrego dla mieszkańców lessowych wąwozów. Bardzo ciekawym, chronionym gatunkiem, występującym w wąwozach jest popielica. To taka szara, duża „mysz z puchatym ogonkiem”. Wypatrzeć popielic w ich naturalnym środowisku jest niezwykle trudno, bo prowadzą wyjątkowo skryty tryb życia. Dzień przesypiają i są aktywne wyłącz-

nie w nocy. Funkcjonują głównie w koronach drzew, zwinnie poruszając się po gałęziach. Są one doskonale znane mieszkańcom Kazimierskiego czy Szczepieszyskiego Parku Krajobrazowego. Często szukając schronienia, wchodzą do domów i zabudowań gospodarczych. Nakryte przez gospodarzy budzą jednak tylko pozytywne odczucia, bo to naprawdę prześliczne stworzenia.

Chcąc pomóc popielicom, pracownicy ZLPK porozwieszali budki, w których popielice będą mogły nocować (a raczej, zgodnie ze swoim zwyczajem, przesypiać dzień), zakładać gniazda, a w zimie posłużą im jako miejsca do snu zimowego. Budki dla popielic są nietypowe i mogą być zaskoczeniem dla osoby, która je przypadkiem spotka w lesie. Nie mają bowiem otworu! Spokojnie, mają, ale ukryty od tyłu, od strony pnia, a nie na froncie, jak znane powszechnie budki dla ptaków. Przez tak umiejscowiony otwór zwinna popielica bez problemu wejdzie do budki, ptaki już nie. Rozwieszane budki będą monitorowane. Będziemy też wieszać, kolejne, aby dalej pomagać tym „szarym leśnym duszkom”.

SPOTKANIA EDUKACYJNE

Zorganizowane zostały też spotkania dla społeczności lokalnych Szczepieszyskiego i Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Spotkaniom towarzyszyły wernisaże prac uczniów szkół podstawowych, którzy licznie wzięli udział w konkursie na plakat i hasło ekologiczne „Do Parku na spacer lub na rowerze - a nie quadami”. Młodzi artyści, a zarazem copywriterzy nie zawiedli – jury miało trudny orzech do zgryzienia wybierając zwycięzców. Same spotkania, poza prezentacją prac plastycznych i nagrodzeniem wyróżnionych artystów, były niezwykle owocnymi miejscami wymiany pomysłów na dalsze działania w zakresie ochrony i promocji wąwozów. Wzięli w nich udział zarówno mieszkańcy, jak i przedstawiciele władz samorządowych i służb, a także lokalni przedsiębiorcy, gestorzy turystyczni oraz społecznicy reprezentujący miejscowe stowarzyszenia.

Realizacja projektu pozwoliła nam wydeptać ścieżki, którymi będziemy nadal podążać. Wiemy już, jak działać na rzecz wąwozów, zyskaliśmy bowiem licznych sojuszników i partnerów, z którymi będzie nam łatwiej zachować je w jak najlepszej kondycji.

Michał Zieliński
Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych
Oddział w Lubartowie

ŚWIĘTO PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

SZLAKIEM GŁUSZCA I KONIA BIŁGORAJSKIEGO

VI Święto Parków Krajobrazowych Województwa Lubelskiego odbyło się 6 października na terenie Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie”. Zarówno miejsce, jak i hasło tegorocznego święta „Szlakiem głuszcza i konia biłgorajskiego” nie były przypadkowe, bo PK „Lasy Janowskie”, będący naturalną ostoją tych gatunków, obchodzi 40-lecie powstania.

Medal 550-lecia Województwa Lubelskiego dla ZLPK wręczył wicemarszałek Marek Wojciechowski, fot. Sylwia Odrzywolska

NATURALNE LUBELSKIE

Wydarzenie rozpoczęło się mszą świętą w kościele pw. św. Wojciecha w Momotach Górnych. Następnie uczestnicy udali się do Ostoi Konia Biłgorajskiego w Szklarni, gdzie odbyła się zasadnicza część obchodów.

UROCZYSTOŚCI OFICJALNE

Wśród wielu gości VI Święta Parków Krajobrazowych Województwa Lubelskiego pojawili się posłowie na Sejm RP: Przemysław Czarnek i Wiesław Różyński. Samorząd Województwa Lubelskiego i Urząd Marszałkowski reprezentowali: wicemarszałek Marek Wojciechowski, wiceprzewodnicząca Sejmiku Kamila Grzywaczewska oraz Daniel Pyda – dyrektor Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych UMWL.

Na święcie byli też obecni: Stanisław Mazur – prezes Zarządu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, Beata Siewlewska – dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, Jarosław

Szymański – dyrektor Poleskiego Parku Narodowego, Dariusz Kozik – dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych w Przemysłu, prof. Grzegorz Grzywaczewski – dyrektor Centrum Badań Zmian Klimatu i Środowiska Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, członek Rady ZLPK, Bartłomiej Kosiński – nadleśniczy Nadleśnictwa Janów Lubelski oraz szerokie grono samorządowców, urzędników, dyrektorów i pracowników instytucji z obszaru Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie” i terenów przyległych, a także uczniowie szkół i osoby współpracujące z ZLPK w zakresie ochrony przyrody, edukacji ekologicznej i turystyki.

Zebranych gości powitał Paweł Łapiński – dyrektor Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych, a oficjalnego otwarcia dokonał wicemarszałek Marek Wojciechowski, nadzorujący działalność parków krajobrazowych. Grzegorz Pырzyna – kierownik Oddziału ZLPK w Janowie Lubelskim przedstawił historię utworzenia oraz walory przyrodnicze i turystyczne Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie”.

Nieodłączną częścią każdego Święta Parków Krajobrazowych są także występy

artystyczne twórców związanych z regionem, w którym odbywa się wydarzenie. Pierwszym z artystów, którzy uświetnili tegoroczne Święto był Zbigniew Butryn, twórca Szkoły Suki Biłgorajskiej, ale także wieloletni pracownik Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych, który wraz ze swoimi uczniami zaprezentował ten unikalny instrument oraz jego brzmienie. W późniejszej części wydarzenia zaśpiewały Ola i Ala Tracz, siostry z trzeciej edycji The Voice Kids Poland, laureatki wielu konkursów wokalnych o zasięgu międzynarodowym. Na scenie wystąpili także młodzi artyści z Zespołu Szkół im. Wincentego Witosa w Janowie Lubelskim, a polskie i światowe przeboje w wersji na instrumenty dęte zaprezentowała „Olek Orkiestra” z Godziszowa.

ODZNACZENIA I MEDALE

Kolejnym punktem Święta było wręczenie Odznak Honorowych „Przyjaciel Lubelskich Parków Krajobrazowych” osobom, które od wielu lat intensywnie i owocnie współpracują z ZLPK. Odznaczenia otrzymali: Emilia Flis – zastępca dyrektora Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych UMWL, Piotr Łukaszewski – kierownik Oddziału Ochrony Przyrody i Informacji o Środowisku Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych UMWL, Jarosław Szymański – dyrektor Poleskiego Parku Narodowego, Wiesława Wawrzyk – nauczycielka dyplomowana edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Czułczycach, Jakub Drzewiecki – reporter i prezenter TVP3 Lublin, Jacek Podkościelny – nauczyciel, podróżnik, pasjonat turystyki i społecznik, uczestnik licznych ekspedycji wysokogórskich oraz organizator szeregu wydarzeń podróżniczych i turystycznych, Kinga Jargiło – nauczycielka w Zespole Szkół w Janowie Lubelskim, Marek Piech – były

kierownik Oddziału ZLPK w Janowie Lubelskim.

Podczas uroczystości szczególne wyróżnienie otrzymał też Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych. Medal 550-lecia Województwa Lubelskiego z rąk wicemarszałka Marka Wojciechowskiego odebrał dyrektor ZLPK Paweł Łapiński.

LAUREACI KONKURSÓW

W ramach obchodów 40-lecia Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie” organizowane były różnorodne konkursy, a ich laureatów nagrodzono uroczystie w czasie VI Święta Parków Krajobrazowych Województwa Lubelskiego.

W bieżącym roku stado koni biłgorajskich w ostoi w Szklarni powiększyło się o pięć kłaczek i jednego ogierka. Zorganizowany został facebookowy konkurs na imiona dla końskich maluchów. Pomyślnie wybranych imion otrzymali nagrody i podziękowania, a nowi członkowie końskiej rodziny to: Kozieradka, Kamelia, Koniczynka, Szałwia, Kocanka, Kłos. Nagrody otrzymali także zwycięzcy leśnej gry terenowej – rodzinna zabawa blisko natury, która trwała równolegle ze Świętem Parków. Do udziału w grze zgłosiło się 13 drużyn 2-3- i 4-osobowych. Na trasie gry uczestnicy musieli zaliczyć pięć punktów, na których mierzyli się z różnymi zadaniami dotyczącymi przyrody PK „Lasy Janowskie”. Najlepszymi okazały się drużyny z Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej, Chełmskiego oraz Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego. Również podczas trwania Święta Parków odbył się konkurs plastyczny „Koń biłgorajski”, adresowany do wszystkich, którzy chcieli sprawdzić swoje umiejętności plastyczne. Autorzy najpiękniejszych wizerunków konia biłgorajskiego zostali nagrodzeni dyplomami i upominkami.

W trakcie Święta aktywna była także strefa edukacji, prowadzona przez pracowników ZLPK oraz zaproszonych instytucji. Uczestnicy mogli wziąć udział w zajęciach i konkursach, a także poszerzyć swoją wiedzę o parkach krajobrazowych i przyrodzie regionu.

RAJDY I QUEST

Wydarzeniu towarzyszyły też terenowe imprezy turystyczne, których uczestnicy przemierzali i poznawali rozległe Lasy Janowskie. W dwudniowym rajdzie pieszym

Rajd rowerowy 40 x 40 po Parku Krajobrazowym „Lasy Janowskie”, fot. Sylwia Odrzywolska

po Parku Krajobrazowym „Lasy Janowskie”, zorganizowanym przez PTTK Oddział w Chełmie, uczestniczyło 30 osób. Kilkudziesięciu uczestników miał także rajd rowerowy 40x40, czyli 40 km na 40-lecie PK „Lasy Janowskie”.

Przyrodnicy z Lasów Janowskich przygotowali również quest „Szlakiem głuszca i konia biłgorajskiego”, dostępny w aplikacji „Questy wyprawy odkrywców”. To gra terenowa dla rowerowych turystów, którzy mają do przebycia trasę w formie pętli 23,5 km, a po drodze zadania do rozwiązania, poszerzające wiedzę z zakresu przyrody i historii.

PATRONI I PARTNERZY

VI Święto Parków Krajobrazowych Województwa Lubelskiego odbyło się pod Honorowym Patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego Jarosława Stawiarskiego. Patronat medialny nad wydarzeniem objęły: TV Republika oraz Polskie Radio Lublin. Wsparcia finansowe go udzielił Wojewódzki Fundusz Ochrony

Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. Partnerami były: Poleski Park Narodowy, Roztoczański Park Narodowy, Zespół Parków Krajobrazowych w Przemyślu, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie, Nadleśnictwo Janów Lubelski, Powiat Janowski, Miasto i Gmina Janów Lubelski, Fundacja dla Przyrody oraz Bike Club Janów Lubelski.

Materiały filmowe ze Święta Parków Krajobrazowych Województwa Lubelskiego są dostępne pod linkami:

<https://www.youtube.com/watch?v=7Sh-6-69JCD8>

<https://www.youtube.com/watch?v=N4l-mmd4i1e4>

<https://www.facebook.com/watch/?v=1489834921921522&rid=k6QpOX2H6xUx9103>

Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych pragnie podziękować wszystkim osobom i instytucjom, które wsparły organizację wydarzenia. Zapraszamy za rok na VII edycję Święta Parków Krajobrazowych Województwa Lubelskiego!

**Krzysztof Wojciechowski,
Benita Marciniak,
Biuro ZLPK w Chełmie**

XXIII KONKURS „NASZE KULINARNE DZIEDZICTWO – SMAKI REGIONÓW”

SIEDEM KULINARNYCH PERŁ I DWA KLUCZE DO POLSKIEJ SPIŻARNI

Ogólnopolski Konkurs „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” to wydarzenie promujące najlepszych regionalnych i lokalnych wytwórców produktów żywnościowych oraz potraw. W finale tegorocznej, 23. edycji reprezentanci województwa lubelskiego otrzymali siedem kulinarnych „Perł” oraz dwa „Klucze do Polskiej Spiżarni”.

Laureaci nagrody kulinarniej „Perły” 2024 z województwa lubelskiego, fot. archiwum UMWL

Konkurs odbywa się w dwóch kategoriach: najlepszy regionalny produkt żywnościowy oraz najlepsza potrawa regionalna. Podzielony jest na dwa etapy: finał regionalny oraz wybór przez Krajową Kapitułę Konkursu najlepszych produktów i potraw do prestiżowej nagrody „Perła”, który odbywa się podczas jesiennych Targów „Smaki Regionów” w Poznaniu.

W trakcie ogólnopolskiego finału wręczana jest również honorowa nagroda „Klucz do Polskiej Spiżarni” dla osób zasłużonych dla promocji polskich produktów regionalnych. Towarzyszy temu kiermasz żywności tradycyjnej, a artystyczną oprawę stanowią występy zespołów ludowych.

– Województwo lubelskie wyróżnia się jako prawdziwy lider w liczbie produktów tradycyjnych zgłaszanych na listę prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do tej pory mamy aż 273

wpisane produkty, które wzbogacają listę smaków charakterystycznych dla naszego regionu. Dziękujemy wszystkim producentom za zaangażowanie i wysiłek wkładane w odszukiwanie i popularyzowanie tradycyjnych receptur, które są częścią naszej kulturowej tożsamości – mówi wicemarszałek Marek Wojciechowski.

NAGRODY W POZNANIU

Rokrocznie nasze regionalne dania doceniane są podczas finału Konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” w Poznaniu. Lubelskie ma na swoim koncie już 90 „Perł”, w tym 68 w części produktowej oraz 22 za potrawy. W bieżącym roku dołączyło kolejnych siedem „Perł”.

W kategorii potraw nagrodzono pieróg biłgorajski z okrasą z gęsi i wędzoną śmietaną oraz pierś z kaczki po zamojsku, kluski z mąki orkiszowej, sałatkę z pieczonemu buraku – przygotowane przez Restaurację „Kuluary” z Lublina.

W kategorii produktów nagrody otrzymali: Marta Stefaniuk Koło Aktywnych Kobiet z Łobaczewa Małego – za sumę z Bugu w zalewie octowej; PHU „Heszku” Henryk Szkuat – za lody śmietankowe z Ostrowa Lubelskiego; Aleksandra Mazurkiewicz, „Manufaktura Różana” – za syrop z płatków dzikiej róży; Jolanta Pecio, Rodzinne Gospodarstwo Ekologiczne Skarby Natury z Zabłocia – za lędźwiana z Zabłocia; Urszula Nowicka, Pracownia Kulinariorów Regionalnych w Perkowicach GOK Biała Podlaska – za babkę drożdżową zaparzaną; Mirosław Sołyga, Browar Rodzinny „Chmiele Nałęczowskie” – za piwo „Jasne goryczkowe”.

„Klucz do Polskiej Spiżarni” otrzymali: Jolanta Gawryluk – inicjatorka i przewodnicząca Koła Aktywnych Kobiet z Łobaczewa Małego w powiecie białskim oraz Marek Wojciechowski - Wicemarszałek Województwa Lubelskiego.

Jolanta Gawryluk z „Kluczem do Polskiej Spiżarni”, fot. archiwum UMWL

NAGRODY W LUBLINIE

Ogólnopolski finał XXIII edycji Konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” poprzedziły finały regionalne. Lubelski odbył się 22 czerwca na Placu Teatralnym przy Centrum Spotkania Kultur w Lublinie. Konkurs rozstrzygnięty został w dwóch kategoriach: na najlepszy regionalny i tradycyjny produkt żywnościowy oraz na najlepsze danie i potrawę regionalną i tradycyjną.

Nagrodzone produkty regionalne pochodzenia zwierzęcego:

1. Produkty i przetwory mięsne. I miejsce – „tuszonka po fajstawicku” – Krystyna Brzozowska z Fajstawic, czyli mięso z weka; wyróżnienie – słonina wędzona – Swojskie wyroby od Jasia, Dobrosławów;

2. Produkty i przetwory z ryb. I miejsce – „tatarski czurtan” – Olga Gawryluk, KGW w Łobaczewie Małym;

3. Produkty mleczne. I miejsce – ser z gorczycą – Jerzy Moń z Krupego;

4. Miody. I miejsce – miód wrzosowo-cesarski – Dariusz Goralczyk z Wilczopola; wyróżnienie – miód spadziowy ze spadzi liściastej – Ireneusz Kwaśniak, Pasieka „Malinowa kraina” Karczmiska; miód łąkowy – Mieczysław Janik, Pasieka Hodowlana, Pszczela Wola II.

Nagrodzone produkty regionalne pochodzenia roślinnego:

1. Przetwory owocowe. I miejsce – konfitura z czarnej maliny – Gospodarstwo Ekologiczne Tomasz Chlebek, Wandalin; wyróżnienie – dżem z czarnej porzeczki – Wioletta Michalska „Stońcem posłodzone w słoiki zakręcone”, Polesie;

2. Przetwory warzywne. Brak nagród i wyróżnień;

3. Produkty zbożowe. Brak nagród i wyróżnień;

4. Wyroby cukiernicze. I miejsce – kołacz gruszkowy – Janina Bańka, Kraśnik; wyróżnienie – „włochacz” – Małgorzata Czerniak KGW Huta III.

Nagrodzone napoje regionalne:

1. Napoje bezalkoholowe. Wyróżnienie – syrop z czarnej porzeczki – Renata Kursa KGW w Kośminie;

2. Napoje alkoholowe. I miejsce – wino gronowe – Winnica Ostrowskich, Komodzianka, gmina Frampol; I miejsce – „Klasztorne MOCNE” – Mirosław Sołyga, Browar Rodzinny „Chmiele Nałęczowskie”; wyróżnienie – cydr jabłkowy różany – BiGrim Irena Maryniowska, Wojciechów, gmina Łaziska.

Spotkanie w UMWL z reprezentantami województwa na Dożynkach Prezydenckich i ogólnopolskich konkursach kulinarnych, fot. archiwum UMWL

Nagrodzone inne produkty regionalne:

I miejsce – kanie w zalewie octowej – Marianna Płachta, Gospodarstwo Agroturystyczne „Gościniec nad Wieprzem”; I miejsce – kutia – Urszula Nowicka, Pracownia Kulinariów Regionalnych w Perkowicach, GOK Biała Podlaska; wyróżnienie – rydzyki poniatowskie – Krystyna Sadowska, Poniatowa.

Nominacje do „Perel” w finale ogólnopolskim: sum w zalewie octowej – Marta Stefaniuk KGW w Łobaczewie Małym; ser dojrzewający krupski – Jerzy Moń; lody śmietankowe z Ostrowa Lubelskiego – PHU „Heszku” Henryk Szkuat; syrop z płatków dzikiej róży – Aleksandra Mazurkiewicz, Manufaktura Różana; lędzwan z Zabłocia – Jolanta Pecio, Gospodarstwo Ekologiczne „Skarby Natury” z Zabłocia; babka drożdżowa zaparzana – Urszula Nowicka, Pracownia Kulinariów Regionalnych w Perkowicach GOK Biała Podlaska; „Jasne goryczkowe” – Mirosław Sołyga, Browar Rodzinny „Chmiele Nałęczowskie”.

PODZIĘKOWANIA

7 listopada 2024 w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego wicemarszałek Marek Wojciechowski podziękował przedstawicielom, którzy reprezentowali nasze województwo podczas Dożynek Prezydenckich 2024 w Warszawie (szerzej o tym wydarzeniu pisaliśmy w poprzednim wydaniu naszego kwartalnika) oraz podczas ostatniej odsłony akcji „Lubelskie smaki ruszają na podbój polskich miast” w Warszawie. Dodatkowo

pogratulował zwycięzcom konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”, promującym produkty tradycyjne z naszego regionu.

Przypomnijmy, że na tegorocznych Dożynkach Prezydenckich w Warszawie reprezentanci naszego województwa odnieśli duży sukces. Koło Gospodyń Wiejskich „Zagrody Razem” z gminy Żyrzyn w powiecie puławskim zdobyło drugie miejsce w konkursie wieńców dożynkowych o Nagrodę Prezydenta RP. Znakomicie prezentowało się również stoisko promocyjne regionu lubelskiego, na którym bogatą kulinarną oprawę przygotowały: Koło Gospodyń Wiejskich w Bobrownikach, Koło Gospodyń Wiejskich w Bęczynie oraz Starostwo Powiatowe w Rykach.

„Lubelskie smaki ruszają na podbój polskich miast” to akcja, która ma na celu promowanie w topowych restauracjach produktów i potraw wywodzących się z Lubelszczyzny. Do tej pory odbyło się kilka edycji w Krakowie i Warszawie. Podczas ostatniego wydarzenia przedstawicielki Kół Gospodyń Wiejskich z naszego województwa promowały zarówno tradycyjne lubelskie potrawy, jak i regionalne stroje. W stolicy reprezentowały nas: Gminne Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet w Fajstawicach, Koło Gospodyń Wiejskich w Zezulinie Drugim, KGW Górka Lubartowska „Górczanki”, KGW Łuszczów Kolonia, KGW Aleksandrów Drugi. Uczestnicy wydarzenia – mieszkańcy Warszawy i turyści mieli okazję skosztować wyjątkowych dań wpisanych na listę produktów tradycyjnych oraz podziwiać piękno lubelskiej kultury.

REGIONALNE SMAKI NA ŚWIĄTECZNYM STOLE

Święta Bożego Narodzenia to tradycyjnie, poza szaleństwem zakupów prezentowych, czas rodzinnych spotkań przy choince i stole, na którym królują różnorodne potrawy. Najpierw postne, podawane podczas wigilijnej wieczerzy, a w następne dni już znacznie bogatsze w smaki i aromaty, typowe dla polskich, na ogół obfitych, świąt.

Bogactwo dań Lubelszczyzny, przygotowywanych w świątecznym czasie, jest ogromne. Dotyczy to także potraw wigilijnych, które mimo ograniczonych składników zaskakują różnorodnością.

Tradycyjne dania na ten wyjątkowy czas proponują: Koło Aktywnych Kobiat z Łobaczewa Małego w powiecie białskim (sakiewki z ziołami, ryba w soli, rogalce) oraz Koło Gospodyń Wiejskich z Korytkowa Dużego w powiecie biłgorajskim (łupcie, wigilijna kapusta z grochem, kompot z suszu).

SAKIEWKI Z ZIOŁAMI

(Potrawa nagrodzona II miejscem w wojewódzkim finale Konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów 2022” oraz wyróżniona w Konkursie „Kobieta Gospodarna Wyjątkowa”).

Składniki

- Liście kapusty,
- ziemniaki,
- cebula,
- grzyby suszone,

- sól,
- pieprz,
- zioła świeże (lubczyk, cząber, tymianek),
- sok z kiszonych ogórków,
- olej,
- liść pora.

Sposób wykonania

Liście kapusty sparzyć i namoczyć w soku z kiszonych ogórków na noc. Ziemniaki surowe zetrzeć na tarce o grubych oczkach, grzyby suszone namoczyć na noc, następnie obgotować i pokroić w paseczki. Cebulę pokroić w kostkę i zeszklić na oleju. Dodać starte ziemniaki i pokrojone grzyby. Wszystko razem usmażyć, doprawić do smaku solą i pieprzem, dodać posiekane zioła. Nakładać na liście kapusty. Uformować sakiewki i związać liściem pora. Dusić pod przykryciem w brytfance około 20 minut.

RYBA W SOLI

(Potrawa nagrodzona I miejscem w wojewódzkim finale Konkursu „Nasze Kulinar-

ne Dziedzictwo – Smaki Regionów 2019” oraz statuetką Perły w finale ogólnopolskim tego konkursu w 2021 roku).

Składniki

- Świeża ryba rzeczna (szczupak, sum),
- 3 kg soli,
- świeży rozmaryn,
- koperek,
- natka pietruszki.

Sposób wykonania

Rybę wypatroszyć, umyć i do środka włożyć zieleninę. Do naczynia żaroodpornego wsypać połowę soli i włożyć całą rybę, zasypać drugą częścią soli. Piec w piekarniku 30 minut, w temperaturze 180 stopni.

ROGACZE

(Staropolskie paczki, zwane rogatymi racuchami, smażone były na święta, a także na tłusty czwartek i ostatki).

Składniki

- 70 dag mąki pszennej,
- 2 kostki sera białego,
- 4 jajka,
- 0,5 l kefiru,

- 1,5 łyżeczki sody oczyszczonej,
- szczypta soli,
- 1 szklanka cukru,
- 1 kieliszek wódki,
- cukier puder i cukier waniliowy do posypania.

Sposób wykonania

Wsypać mąkę do miski, dodać rozkruszony biały ser, podlewać kefirem z sodą oczyszczoną. Wbić jaja i wszystko razem wymieszać. Odstawić na pół godziny i rzucać łyżką na rozgrzany tłuszcz. Smażyć na złoty kolor.

ŁUPCIE

(Oryginalne roztoczańskie gołąbki z farszem z kaszy gryczanej, podawane z olejem konopnym).

Składniki

- 0,5 kg. kaszy gryczanej,
- liście białej kapusty (obgotowane jak na gołąbki),
- sól,
- pieprz,
- grzyby suszone,
- 0,5 kg. kapusty kiszzonej.

Sposób wykonania

Ugotować kaszę gryczaną z dodatkiem soli i pieprzu w dwóch litrach wody. Po ugotowaniu kaszę wymieszać z posiekanymi grzybami i kapustą kiszoną. Całość zawinąć w obgotowane liście białej kapusty. Ułożyć łupcie ciasno w garnku, na spód i wierzch dać liście kapusty, upiec w piekarniku. Podawać zimne, polane olejem konopnym.

WIGILIJNA KAPUSTA Z GROCHEM

(Tradycyjna potrawa wigilijna przygotowywana według staropolskiej receptury, w której gotuje się osobno podstawowe składniki – kapustę oraz groch lub fasolę z grzybami, a potem je łączy i doprawia).

Składniki

- 1 kg kapusty kwaszonej,
- 4-5 grzybów suszonych,
- 30 dkg fasolki,
- cebula,
- olej lniany lub konopny,
- sól,
- pieprz.

Sposób wykonania

Oplukaną fasolę zalewamy zimną wodą i moczymy przez noc, tak samo moczymy grzyby suszone. Następnie gotujemy fasolę i grzyby do miękkości. Fasolę po ugotowaniu trzeba lekko rozetrzeć.

Kapustę kwaszoną płuczemy, wrzucamy na gotującą wodę, gotujemy kilka minut i odlewamy wodę. Obgotowaną kapustę zalewamy wrzątkiem, dodajemy ugotowaną fasolkę i grzyby. Pokrojoną w kostkę cebulę lekko rumienimy na oleju, łączymy z kapustą i całość doprawiamy do smaku.

KOMPOT Z SUSZU

(Zaletą tego wigilijnego napoju jest tradycyjny skład oparty na suszonych lokalnych owocach z dodatkiem miodu gryczanego).

Składniki

- Suszone śliwki,
- jabłka,
- gruszki (po 30 dkg),
- kilka goździków,
- 3 łyżki miodu gryczanego,
- sok i skórka otarta z cytryny,
- cynamon.

Sposób wykonania

Suszone śliwki, jabłka, gruszki opłukać, włożyć do osobnych rondelków i zalać taką ilością wody, aby przykryła owoce. Zostawić na kilka godzin, najlepiej na noc. Połączyć owoce w jednym garnku, dodać miód, cytrynę i cynamon, doprowadzić do wrzenia, zmniejszyć płomień i na wolnym ogniu gotować jeszcze ok. 10 minut.

PASJA, WYSIŁEK, TRIUMF

Marszałek Województwa Lubelskiego uhonorował dokonania reprezentantów województwa lubelskiego, którzy brali udział w XXXIII Letnich Igrzyskach Olimpijskich i XVII Letnich Igrzyskach Paralimpijskich w Paryżu. 27 października br. w Sali koncertowej Filharmonii Lubelskiej odbyło się spotkanie „Pasja, wysiłek, triumf”, a jego głównymi bohaterami byli: Aleksandra Mirosław, Mateusz Rudyk oraz Alicja Wrona-Kutrzeza.

Nagrody Województwa Lubelskiego dla olimpijczyków, fot. Michał Lenart

Ze względu na wcześniej zaplanowane obowiązki sportowe Julia Szeremeta połączyła się za pomocą streamingu. W drodze na zawody była paraolimpijka Karolina Pęk.

– Niezmiernie podkreślam, że obok edukacji i zdrowia sport jest dla nas najważniejszy. Jestem ogromnie Wam wdzięczny za to niesamowite widowisko na igrzyskach olimpijskich. Tak pięknie reprezentowaliście Województwo Lubelskie w Paryżu, skupiając na sobie oczy milionów widzów z różnych zakątków kraju. Życzę kolejnych fantastycznych występów i medali. Pamiętajcie, że zawsze możecie liczyć na wsparcie Samorządu Województwa Lubelskiego – podkreślał marszałek Jarosław Stawiarski.

NAGRODY I MEDALE

Po panelu dyskusyjnym dotyczącym udziału naszych sportowców w olimpia-

dzie, zawodnicy i trenerzy otrzymali z rąk Marszałka Województwa Lubelskiego Jarosława Stawiarskiego, Prezesa Polskiego Komitetu Olimpijskiego Radosława Piesiewiczza i Wiceprzewodniczącej Sejmiku Województwa Lubelskiego Kamili Grzywaczewskiej nagrody pieniężne Województwa Lubelskiego oraz medale pamiątkowe z okazji 550-lecia Województwa Lubelskiego:

- Aleksandra Mirosław – za zdobycie złotego medalu we wspinaczce sportowej w konkurencji na czas podczas XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich Paryż 2024;
- Julia Szeremeta – za zdobycie srebrnego medalu w boksie w kategorii wagi do 57 kg podczas XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich Paryż 2024;
- Mateusz Rudyk – za zdobycie V miejsca w kolarstwie torowym

w konkurencji sprint indywidualny podczas XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich Paryż 2024;

- Alicja Wrona-Kutrzeza – za zajęcie VII miejsca w lekkiej atletyce w konkurencji sztafet 4x400 m mix podczas XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich Paryż 2024;
- Karolina Pęk – za zdobycie złotego medalu w paratenisie stołowym w singlu podczas XVII Letnich Igrzysk Paralimpijskich Paryż 2024. Uroczystość uświetniła grupa tańca współczesnego AMBARASS, a wydarzenie zakończyło się koncertem w wykonaniu solistów i BAND-u Opery Lubelskiej. Na zakończenie prowadzący Tomasz Jasina zaprosił wszystkich do foyer, gdzie nasi Mistrzowie rozdawali autografy i pozowali do pamiątkowych zdjęć.

ORLEN OIL MOTOR LUBLIN DRUŻYNOWYM MISTRZEM POLSKI

TYTUŁ NUMER TRZY

Żuźłowcy Orlen Oil Motoru Lublin obronili tytuł Drużynowego Mistrza Polski. Potwierdzili tym samym dominację w najlepszej żuźłowej lidze świata. W finale PGE Ekstraligi, podobnie jak przed rokiem lublinianie pokonali Betard Spartę Wrocław.

Mistrzowski team z Lublina, fot. z archiwum Orlen Oil Motor Lublin

Przed sezonem nastąpiła jedna, ale bardzo istotna zmiana w podstawowym składzie Motoru. Z „koziółkami” pożegnał się Jarosław Hampel. Weterana polskich torów zastąpił junior Wiktor Przyjemski. Składu drużyny obok Bartosza Zmarzlika, Dominika Kubery, Fredrika Lindgren, Jacka Holdera, Mateusza Cierniaka i Bartosza Bańbora oficjalnie dopełnił Bartosz Jaworski. Tak zestawiony team okazał się bezkonkurencyjny. W sezonie zasadniczym lubelscy żuźłowcy odnieśli 12 zwycięstw doznając tylko 2 porażek, m.in. w ostatniej kolejce z Betard Spartą. Na własnym torze wrocławianie wygrali 49:41. Obserwatorzy ligi żuźłowej dopatrywali się w mało efektownym zakończeniu sezonu zasadniczego w wykonaniu Motoru „zadyszki” obrońcy mistrzowskiego tytułu.

ĆWIERĆFINAŁ Z FALUBAZEM

Starcie NovyHotel Falubazu Zielona Góra z Orlen Oil Motorem Lublin w rundzie zasadniczej fachowcy określili jako jedno z najlepszych w ostatnich latach w PGE Ekstralidze. Fantastyczne ściganie, trzymające w napięciu do ostatniego biegu gości z Lublina wygrali 47:43.

Kibice, którzy liczyli na powtórkę tak wielkich emocji w pierwszym meczu ćwierćfinałowym mogli poczuć się lekko rozczarowani. Motor już po 4 biegach prowadził 17:7. Mimo tego, że efektownej walki na torze nie brakowało, to „koziółki” wygrały

mecz zdecydowanie 54:35. Najlepsi w lubelskim zespole w tym spotkaniu Zmarzlik, Przyjemski i Kubera łącznie zdobyli 33 pkt. Po takim otwarciu rewanż nad Bystrzycą był formalnością. Na własnym torze Motor wygrał jeszcze efektywniej 58:32, nie przegrywając żadnego biegu. Tym razem do grona świetnie punktujących w drużynie gospodarzy dołączyli Lindgren i Cierniak. W zespole gości zabrakło kontuzjowanego w pierwszym starciu Jarosława Hampela. W efekcie pierwsza przeszkoda do złota została pokonana bez większych trudności.

PÓŁFINAŁOWA CHWILA NIEPEWNOŚCI

W drodze do finału Motorowi przyszło się mierzyć z KS Apatorem Toruń. W pierwszym spotkaniu półfinałowym w Toruniu gospodarze sprawili niespodziankę wygrywając 51:39. W dodatku dokonali tego praktycznie w czwórce. Patryk Dudek, Robert Lambert, Paweł Przedpełski i Emil Sajfudinow zdobyli ... 50 pkt! Apator wygrał trzy ostatnie biegi 5:1 doprowadzając swoich fanów do euforii. Po takim meczu w środowisku żuźłowym nie brakowało głosów, że toruńska drużyna może pokusić się o sensację i awansować do finału.

Kibice lublinian czekali na rewanż lekko zaniepokojeni. Jednak na własnym torze Zmarzlik i spółka szybko rozwiali

wszelkie wątpliwości. Po pięciu biegach odrobili straty z Torunia, a w następnych wyścigach powiększali przewagę i już po 13 biegu mogli świętować awans do finału PGE Ekstraligi. Gospodarze zdominowali całkowicie Apatora wygrywając ostatecznie 59:31. Żuźłowcy Motoru jedenastokrotnie przyjeżdżali na 1 miejscu na metę. Zwycięstwa rozdzielili między sobą Holder, Lingren, Kubera, Przyjemski i Zmarzlik. Pozostałe 4 biegi wygrał szalejący na torze nad Bystrzycą Brytyjczyk Robert Lambert.

POKAZ SIŁY

W finale, podobnie jak przed rokiem, zmierzyły się ekipy z Wrocławia i Lublina. Betard Sparta do decydującej potyczki przystąpiła bez kontuzjowanego Taia Woffindena. Spotkanie we Wrocławiu miało bardzo emocjonujący i wyrównany przebieg. Wprawdzie Motor prowadził już 22:14, ale gospodarze odrobili straty i objęli prowadzenie 28:26. Ten zryw jednak nie wystarczył. Decydujący okazał się trzynasty wyścig. Początkowo prowadzili w nim Maciej Janowski i Daniel Bewley. Później doskonale pojechał Bartosz Zmarzlik, który pomógł też Fredrikowi Lindgrenowi. Ostatecznie to lublinianie wygrali bieg 5:1 i objęli prowadzenie w meczu 44:34. Dzięki udanej końcówce żuźłowcy Sparty zmniejszyli rozmiary porażki do 43:47.

W Lublinie zawodnicy „koziółków” rozpoczęli ostatni akt play-offów niezwykle zmotywowani i skoncentrowani i po 4 biegach prowadzili aż 18:6! Takie uderzenie zachwiało Spartą. Fantastyczna jazda Bartosza Zmarzlika i kolegów sprawiła, że już po 11 wyścigu losy tytułu mistrzowskiego były rozstrzygnięte. Dzięki temu trener Motoru Maciej Kuciapa zdecydował o wystawieniu w ostatnim 15 biegu Bartosza Jaworskiego, który tym samym zaliczył start w drużynie.

Faworyt do złotego medalu potwierdził swoją klasę wygrywając zawody 52:38. Tym samym Orlen Oil Motor Lublin zdobył trzeci z rzędu tytuł Drużynowego Mistrza Polski potwierdzając, że obecnie niepodzielnie rządzi w PGE Ekstralidze! Gratulujemy!

BYŁO

foto: KamilIXPhotography

FESTIWAL TRZECH KULTUR

Włodawa gościła po raz 24. uczestników Festiwalu Trzech Kultur. Od 20 do 22 września nadbużańskie miasto odwiedzili liczni goście z regionu, kraju i z zagranicy, w sumie blisko 30 tys. osób. Wśród gości specjalnych festiwalu znaleźli się m.in. prof. Jerzy Bralczyk, aktorzy Ewa Błaszczyk i Krzysztof Janczar jr, reżyser Krzysztof Zanussi, piosenkarz Grzegorz Wilk. Ideą wydarzenia jest edukacja oraz ochrona i promocja tradycji pogranicza kultur opartej na tolerancji i koegzystencji wyznawców prawosławia, judaizmu, katolicyzmu i protestantyzmu tworzących historię Włodawy i okolic. W programie festiwalu znalazły się: koncerty i spektakle, projekcje filmów, spotkania autorskie, animacje uliczne oraz jarmark. Były też warsztaty m.in. z tańca żydowskiego, wycinanki oraz wykonywania kapliczek. Partnerem wydarzenia było Województwo Lubelskie.

SKRZYDLATY BIEG

Skrzydlaty Bieg zorganizowano na terenie lotniska chełmskiej Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Deputyczach Królewskich w pierwszą niedzielę października. Bieg o nietypowej trasie wokół lotniska (dwa okrążenia o łącznej długości 5 km.) przyciągnął licznych entuzjastów sportowej rywalizacji z regionu i całej Polski. Każdy uczestnik po przekroczeniu mety otrzymał pamiątkowy medal i mógł posilić się rozgrzewającym białym barszczem.

Na zakończenie odbył się koncert Romana Bosskiego oraz P.A.F.F. Bosski (Roman Lachowolski) to raper i wielki propagator sportu i patriotyzmu, a P.A.F.F. (Paweł Kasperski) to znakomity DJ i producent muzyczny, współpracujący z wieloma polskimi raperami. Partnerem wydarzenia było Województwo Lubelskie.

FESTIWAL REPORTAŻU

IX Festiwal Reportażu w Lublinie odbył się w dniach od 22 do 24 października 2024 r. w Radiu Lublin. Uczniowie szkół ponadpodstawowych mieli okazję uczestniczyć m.in. w warsztatach prowadzonych przez Pawła P. Reszkę i Daniela Lisa w radiowym studiu im. Budki Suflera. Jeden z paneli dyskusyjnych poświęcony był Melchiorowi Wańkiewiczowi - uznawanemu za ojca polskiego reportażu - w 50. rocznicę jego śmierci. Gośćmi festiwalu byli: Jakub Wątor, Ewa Winnicka, Jacek Hołub, Bartosz Panek, Monika Śliwińska, Piotr Milewski, Iwona Hofman, Agata Fijuth-Dudek oraz Łukasz Garbala. W trakcie gali przyznano Kryształową Kartę Polskiego Reportażu – Nagrodę Prezesa Radia Lublin otrzymał Cezary Łazarewicz za książkę „Na Szewskiej: sprawa Stanisława Pyjasa”. Nagrodę Publiczności wręczono Wojciechowi Tochmanowi za książkę „Historia na śmierć i życie”. Festiwal odbył się w partnerstwie z Województwem Lubelskim.

ARTI SENTEMO NA SCENIE

Koncerty z okazji Święta Odzyskania Niepodległości w wykonaniu Kameral-

nej Orkiestry Akordeonowej Arti Sentemo odbyły się 17 listopada w Radzynie Podlaskim oraz tydzień później w Międzyrzeczu Podlaskim. Połączone były one z promocją albumu wydanego z okazji 10-lecia działalności orkiestry. W programie koncertów znalazła się muzyka o charakterze patriotycznym jak również muzyka klasyczna i filmowa kompozytorów polskich (m.in. S. Moniuszko, K. Dębski, M. Lorenc, J. Wojtarowicz). Nie zabrakło też dzieł muzyki klasycznej (F. von Suppe, N. Rizo). Podczas koncertu przybliżono także biografię i twórczość patrona roku 2024 Kazimierza Wierzyńskiego w 130. rocznicę śmierci. Koncert zrealizowano w ramach programu „Warto być Polakiem” Samorządu Województwa Lubelskiego. Orkiestra Arti Sentemo oraz jej kierownik i dyrygent Zbigniew Czuryło zostali odznaczeni Medalami 550-lecia Województwa Lubelskiego za działania wspierające rozwój regionu oraz utwierdzenie tożsamości historycznej i kulturowej. Medale wręczył Jarosław Kwasek, Członek Zarządu Województwa Lubelskiego.

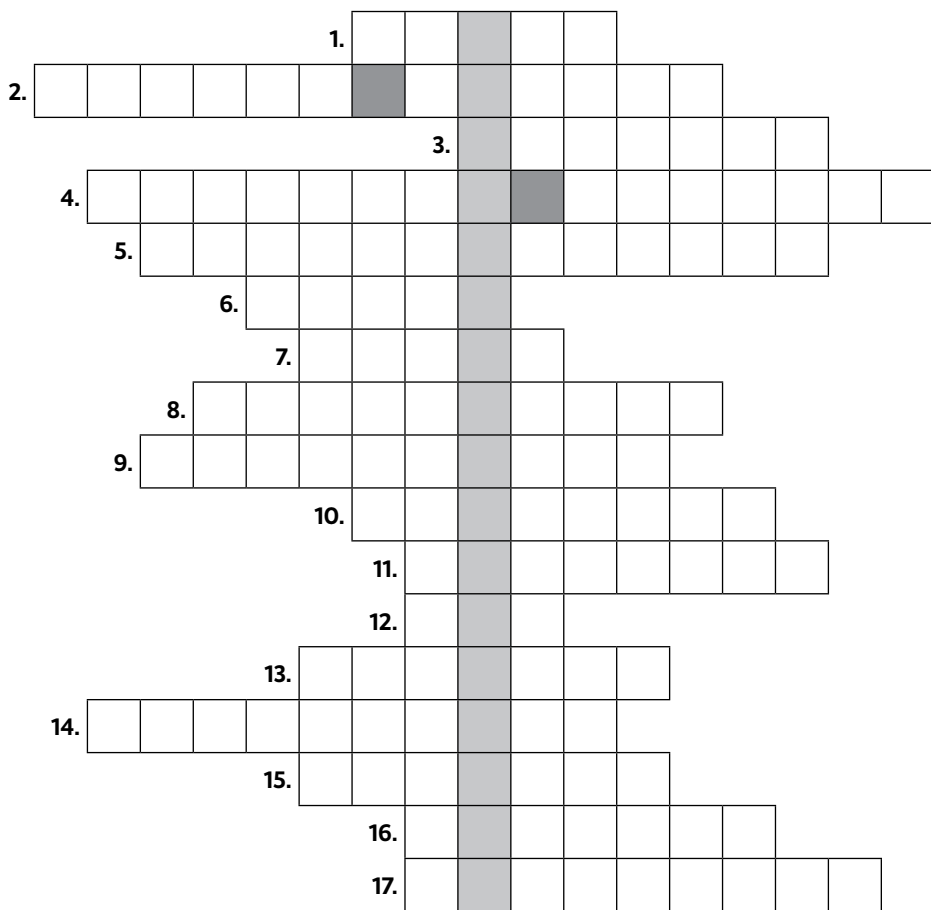
BĘDZIE

foto: Joel Schweizer

TAŃCE TRÓJMORZA

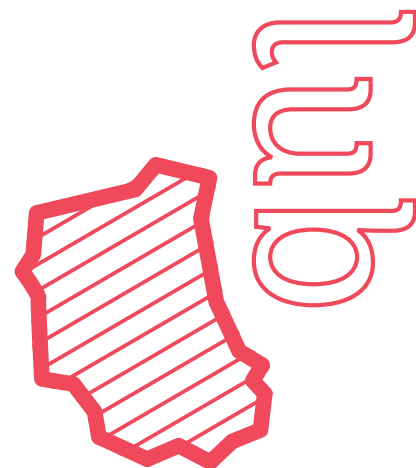
Na koncert o takim tytule zaprasza Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Lubelskiej. Jako solista wystąpi Piotr Pławner – skrzypek, laureat Pierwszej Nagrody X Międzynarodowego Konkursu im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu oraz zwycięzca prestiżowych konkursów w Bayreuth, Monte Carlo i Monachium. Muzycy zaprezentują publiczności obertasy, dudziarze i oberki kompozytorów polskich - Henryka Wieniawskiego i Grażyny Bacewicz, tańce rumuńskie Béli Bartóka, węgierskie Johannesa Brahmsa, słowiańskie Antonína Dvořáka, greckie Nikosa Skalkottasa oraz rapsodie George Enescu. Koncert „Tańce Trójmorza” odbędzie się w Filharmonii Lubelskiej 17 stycznia o godz. 19.

1. Podlubelska miejscowość, w której odbywały się zawody jeździeckie podczas XXX Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach letnich, zorganizowanej w tym roku w województwie lubelskim.
2. Festiwal odbywający się od 1999 roku we Włodawie upamiętniający wielokulturową i wielowyznaniową historię tego miasta (dwa wyrazy).
3. Poszukiwany przez grzybiarzy może być np. szlachetny, brunatny, sosnowy czy brzozowy
4. Miejsce bitwy partyzanckiej stoczonej z Niemcami w czerwcu 1944 r., znajdujące się nad rzeką Branwią w Lasach Janowskich (dwa wyrazy).
5. Nazwa Muzeum w Kazimierzu Dolnym, znanego z bogatych wielodziałowych zbiorów sztuki, w tym malarstwa i złotnictwa, a także archeologii, geologii, przyrody.
6. Polska grupa hard rockowa, w której w latach 1980-83 śpiewał Krzysztof Cugowski, legendarny wokalista obchodzący w tym roku jubileusz 55-lecia występów na scenie.
7. Roślina uprawiana na Lubelszczyźnie, wykorzystywana do wytwarzania kaszy, mąki, płatków będących składnikiem wielu potraw tradycyjnej kuchni regionu.
8. Jezioro ... – torfowiskowy rezerwat przyrody na terenie Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie.
9. Park Krajobrazowy położony na pograniczu powiatów chełmskiego i hrubieszowskiego, obejmujący przede wszystkim lasy i siedliska orlików krzykliwych, jastrzębi i innych gatunków ptaków drapieżnych.
10. Wieś w powiecie lubartowskim znana z Muzeum Zamoyskich.
11. Lotnicza ... Wojskowa w Dęblinie kształcąca asów lotnictwa wojskowego i cywilnego.
12. Cenna zdobycz wędkarzy łowiących np. nad Bugiem.
13. W nazwie festiwalu poświęconego językowi polskiemu i rodzimej literaturze odbywającego się co roku w Szczepieszynie i Zamościu.
14. Na rynku tego miasta odbył się start II etapu 2. Tour de Pologne Women.
15. Ciasteczka miodowe wypiekane w Pszczelnej Woli, wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych.
16. Jedna z bram lubelskiego Starego Miasta.
17. Nazwisko wokalistki pochodzącej z Chełma, gwiazdy tegorocznych Dożynek Wojewódzkich w Radawcu.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ O WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM!

Wśród osób, które nadesłały prawidłowe rozwiązanie krzyżówki (hasło), wylosujemy 3 zestawy gadżetów promocyjnych naszego regionu.

Odpowiedzi prosimy nadsyłać do **do 31.01.2025 r.** na adres mailowy:

■ magazyn@lubelskie.pl,
lub na adres pocztowy:

Urząd Marszałkowski
Województwa Lubelskiego,
Departament Promocji, Sportu i Turystyki,
ul. Artura Grottgera 4, 20-029 Lublin
z dopiskiem: Magazyn „Lubelskie.pl”

W korespondencji prosimy o nadesłanie adresu zwrotnego.

Prawidłowe rozwiązanie krzyżówki z numeru 3 (21): **UNIA POLSKO-LITEWSKA**
Laureaci: pani **Beata** z Lublina, pani **Ewa** z Grzebowilka, pan **Mieczysław** z Łęcznej.
Serdecznie gratulujemy! Zestawy promocyjne wysłamy pocztą.

L
lubelskie
Smakuj życie!

Ambasador
Województwa
Lubelskiego

2024 ♦ XXVI edycja

OGŁASZAMY NABÓR

OSOBA • INSTYTUCJA • FIRMA

ZGŁOSZENIA PRZYJMUJEMY DO 17 STYCZNIA 2025 r.

promocja.lubelskie.pl